

FINANSIJSKI SPORAZUM

IZMEĐU

VLADE CRNE GORE

I

KOMISIJE EVROPSKIH ZAJEDNICA

**O NACIONALNOM PROGRAMU ZA CRNU GORU U OKVIRU
IPA – KOMPONENTE ZA POMOĆ TRANZICIJI I
INSTITUCIONALNO JAČANJE KAPACITETA ZA 2007.
GODINU**

Februar, 2008. godine

(Centralizovano upravljanje)

SADRŽAJ

Preambula	
1 PROGRAM	6
2 SPROVOĐENJE PROGRAMA	6
3 STRUKTURE I NADLEŽNI ORGANI I NJIHOVE NADLEŽNOSTI	6
4 FINANSIRANJE	6
5 ROK UGOVARANJA	6
6 ROK ZA IZVRŠENJE UGOVORA	7
7 ROK ISPLATE	7
8 OBRADA PRIHODA	7
9 PODOBNOST TROŠKOVA	7
10 ČUVANJE DOKUMENATA	8
11 PLAN DECENTRALIZACIJE BEZ EX- ANTE KONTROLE	8
12 TUMAČENJE	9
13 DJELIMIČNO NEVAŽENJE I NENAMJERNE PRAZNINE	9
14 PREGLED I IZMJENA	9
15 OKONČANJE	9
16 POMIRENJE RAZLIKA	10
17 OBAVJEŠTENJA	10
18 ANEKSI	10
19 STUPANJE NA SNAGU	11
ANEKS A	NACIONALNI PROGRAM ZA CRNU GORU U OKVIRU IPA – KOMPONENTE ZA PODRŠKU TRANZICIJI I JAČANJE INSTITUCIONALNIH KAPACITETA ZA 2007. GODINU,

**USVOJENO OD STRANE KOMISIJE, ODLUKA C(2007)5559, NA
DAN 21. 11. 2007. GODINE** ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

ANEKS B

**OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU KOMISIJE EVROPSKIH
ZAJEDNICA I VLADE CRNE GORE O PRAVILIMA ZA
SARADNJU KOJA SE ODOSE NA FINANSIJSKU POMOĆ EZ
CRNOJ GORI U OKVIRU SPROVOĐENJA INSTRUMENTA
PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA), NA DAN 15. 11. 2007. GODINE**
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

FINANSIJSKI SPORAZUM

VLADA CRNE GORE

i

KOMISIJA EVROPSKIH ZAJEDNICA

U daljem tekstu zajedno „Strane“, ili pojedinačno „zemlja korisnica“ u slučaju Vlade Crne Gore, ili „Komisija“ u slučaju Komisije Evropskih zajednica.

S obzirom na to:

- (a) da je, dana 1. avgusta 2006. godine, Savjet Evropske unije usvojio Uredbu (EZ) br. 1085/2006 od 17. jula 2006. godine kojom se uspostavlja instrument za pretpristupnu pomoć (u daljem tekstu: „Okvirna IPA uredba“). Počev od 1. januara 2007. godine kada je stupio na snagu, ovaj novi instrument predstavlja jedinu zakonsku osnovu za pružanje finansijske pomoći zemljama kandidatima (trenutno Hrvatskoj, Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji i Turskoj) i zemljama potencijalnim kandidatima (Albaniji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji, shodno Rezoluciji 1244 Savjeta bezbjednosti Ujedinjenih Nacija) u njihovim nastojanjima da unaprijede političke, ekonomske i institucionalne reforme kako bi postale članice Evropske unije.
- (b) Komisija je, 12 juna 2007. godine, usvojila Uredbu (EZ) br. 718/2007 kojom se sprovodi IPA Okvirna uredba, u kojem su detaljno opisani primjenljivo upravljanje i odredbe za kontrolu (u daljem tekstu: „Finansijska uredba“).
- (c) Pomoć Zajednice prema instrumentu predpristupne pomoći bi trebalo da nastavi da podržava zemlje korisnice u njihovim nastojanjima da ojačaju demokratske institucije i vladavinu prava, reformišu javnu upravu, sprovedu ekonomske reforme, poštuju ljudska i manjinska prava, unaprijede jednakost polova, podrže razvoj civilnog društva i bolju regionalnu saradnju kao i pomirenje i rekonstrukciju, i doprinesu održivom razvoju i smanjenju siromaštva.

U slučaju zemalja potencijalnih kandidata, pomoć Zajednice može obuhvatati usklađivanje sa *Acquis Communautaire*-om, kao i podršku investicionim projektima, naročito onima koji za cilj imaju izgradnju upravljačkih kapaciteta u oblastima regionalnog razvoja, razvoja ljudskih resursa i ruralnog razvoja.
- (d) Strane su 15. novembra 2007. godine zaključile Okvirni sporazum kojim se utvrđuju opšta pravila saradnje i sprovođenja pomoći Zajednice u okviru instrumenta pretpristupne pomoći.
- (e) Komisija je dana 21. novembra 2007. godine usvojila Nacionalni program za Crnu Goru u okviru IPA programa – Komponenta Podrške tranziciji i jačanja institucionalnih kapaciteta za 2007. godinu (u daljem tekstu „Program“). Ovaj program sprovodi Komisija na centralizovanoj osnovi.

- (f) U cilju sprovođenja ovog programa, neophodno je da Strane zaključe Finansijski sporazum kojim se utvrđuju uslovi pružanja pomoći Zajednice, pravila i postupci isplate koja se odnosi na pomoć i uslovi pod kojima će se upravljati pomoći.

DOGOVORILE SU SE KAKO SLIJEDI:

1 PROGRAM

Komisija, putem bespovratne pomoći, doprinosi finansiranju sljedećeg programa, utvrđenog u Aneksu A ovog Sporazuma: Program br.: 2007/19300

Naslov: Nacionalni program za Crnu Goru u okviru IPA – Komponente podrške tranziciji i jačanju institucionalnih kapaciteta za 2007. godinu.

2 SPROVOĐENJE PROGRAMA

- (1) Program sprovodi Komisija na centralizovanoj osnovi, u smislu člana 53a Uredbe Savjeta (EZ Euratom) br. 1605/2002 koji se odnosi na Uredbu o finansiranju koja se primjenjuje na opšti budžet Evropske zajednice, posljednji put izmijenjeno Uredbom (EZ, Euratom) 1995/2006 na dan 13. decembar 2006. godine (u daljem tekstu: „Finansijska uredba“).
- (2) Program se primjenjuje u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma o pravilima saradnje koja se odnose na finansijsku pomoć EZ Crnoj Gori i sprovođenje pomoći u okviru instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) zaključenog između Strana 15. novembra 2007. godine (u daljem tekstu: „Okvirni sporazum“), kako je utvrđeno Aneksom B ovog Sporazuma.

3 STRUKTURE I NADLEŽNI ORGANI I NJIHOVE NADLEŽNOSTI

- (1) Strana imenuje nacionalnog IPA koordinatora, u skladu sa Okvirnim sporazumom, koji nastupa kao predstavnik Korisnika prema Komisiji. Brine se za održavanje bliske veze između Komisije i Korisnika, i u pogledu opšteg procesa pristupanja i u pogledu pretprijetne pomoći EU u okviru IPA.

4 FINANSIRANJE

Finansiranje sprovođenja ovog Sporazuma glasi:

- (a) Doprinos Zajednice za godinu 2007. je određen na najviše 23.870.504 €, kako je opisano u Programu. Međutim, plaćanje doprinosa Zajednice će se obaviti u okviru granica raspoloživih sredstava.
- (b) Troškove struktura i tijela, osnovanih od strane zemlje korisnice za sprovođenje ovog programa, će snositi Korisnik.

5 ROK UGOVARANJA

- (1) Pojedinačni ugovori i sporazumi, kojima se sprovodi ovaj Sporazum će biti zaključeni najkasnije u roku od dvije godine od datuma zaključivanja ovog Sporazuma.

- (2) U opravdanim slučajevima, rok ugovaranja se može produžiti prije datuma isteka, na najviše tri godine od datuma zaključivanja ovog Sporazuma.
- (3) Sva sredstva, za koja nije sklopljen nijedan ugovor prije roka ugovaranja, će biti poništena.

6 ROK ZA IZVRŠENJE UGOVORA

- (1) Ugovori će biti izvršeni u roku od najviše 2 godine od datuma isteka ugovaranja.
- (2) Rok za izvršenje ugovora se može produžiti prije datuma isteka u opravdanim slučajevima.

7 ROK ISPLATE

- (1) Isplata sredstava se može izvršiti najkasnije u roku od jedne godine nakon krajnjeg datuma za izvršenje ugovora.
- (2) Rok za isplatu sredstava se može produžiti prije datuma isteka u opravdanim slučajevima.

8 OBRADA PRIHODA

- (1) Prihodi u svrhe IPA uključuju prihode stečene, u periodu sufinansiranja, od aktivnosti prodaje, zakupnine, prijava/naknada usluga ili drugih odgovarajućih prihoda, izuzimajući:
  - (a) prihode, ostvarene u toku ekonomskog vijeka investicija sufinansiranja u slučaju investiranja u preduzeća;
  - (b) prihode, ostvarene u okviru mjere finansijskog inženjeringa, uključujući rizični kapital, zajmovna sredstva, kompenzacijske fondove, lizing;
  - (c) po potrebi, doprinose privatnog sektora za sufinansiranje aktivnosti, koji će biti prikazani zajedno sa javnim doprinosom u finansijskim tabelama programa.
- (2) Prihodi, definisani u gore navedenom stavu 1, predstavljaju prihod, koji će biti oduzet od iznosa podobnih troškova za odgovarajuću aktivnost. Najkasnije do datuma zatvaranja programa, ti prihodi će biti oduzeti od odgovarajućih aktivnosti podobnih troškova u ukupnom iznosu ili po određenoj stopi, u zavisnosti od toga da li su ostvareni u potpunosti ili samo dijelom sufinansirane aktivnosti.

9 PODOBNOST TROŠKOVA

- (1) Trošak u okviru programa u Aneksu A je podoban za doprinos Zajednice, ukoliko je nastao nakon potpisivanja ugovora ili donacija o sprovođenju tog programa, osim u izričito predviđenim slučajevima u Finansijskoj uredbi.
- (2) Sljedeći troškovi nisu podobni za doprinos Zajednice u okviru programa u Aneksu A:

- (a) porezi, uključujući poreze na dodatu vrijednost,
  - (b) carine i uvozne carine ili bilo koji drugi troškovi;
  - (c) kupovina, zakupnina ili lizing zemljišta i postojećih objekata;
  - (d) novčane kazne, finansijske kazne i troškovi parničenja;
  - (e) operativni troškovi;
  - (f) polovna oprema;
  - (g) bankarski troškovi, troškovi garancija i slični troškovi;
  - (h) troškovi konverzije, izdaci, gubici pri deviznoj razmjeni povezani sa svim komponentama specifičnih euro racuna, kao i ostali čisto finansijski troškovi;
  - (i) doprinosi u naturi;
  - (j) troškovi lizinga;
  - (k) troškovi amortizacije.
- (3) Odstupanjem od navedenog stava 2, Komisija odlučuje, u zavisnosti od slučaja, da li su sljedeći troškovi prihvatljivi:
- (a) operativni troškovi, uključujući i troškove zakupa, koji su isključivo povezani sa periodom ko-finansiranja aktivnosti;
  - (b) porezi na dodatu vrijednost, ukoliko su sljedeći uslovi ispunjeni:
    - (i) porezi na dodatu vrijednost nijesu naplativi ni u kom slučaju;
    - (ii) utvrđeno je da ih snosi krajnji korisnik, i
    - (iii) jasno su identifikovani u prijedlogu projekta.
- (4) Izdatak financiran u okviru IPA-e neće biti predmet bilo kog drugog finansiranja u okviru budžeta Zajednice.

10 ČUVANJE DOKUMENATA

- (1) Sva dokumenta koja se odnose na program iz Aneksa A čuvaju se najmanje pet godina od datuma kada Evropski parlament odobri izmirenje obaveze za budžetsku godinu na koju se dokument odnosi.
- (2) U slučaju da program iz Aneksa A nije definitivno zaključen u okviru vremenskog roka datog u stavu 1, dokumenta koja se na njega odnose čuvaju se do kraja godine nakon one u kojoj je program iz Aneksa A zaključen.

11 PLAN DECENTRALIZACIJE BEZ EX- ANTE KONTROLE

- (1) Zemlja korisnica donosi detaljan plan sa indikativnim reperima i vremenskim ograničenjima u cilju decentralizacije sa ex-ante kontrolama od strane Komisije. Pored toga, zemlja korisnica donosi indikativni plan za postizanje decentralizacije bez ex-ante kontrola od strane Komisije.

- (2) Komisija prati implementaciju plana iz stava 1 i vodi računa o rezultatima koje je postigla zemlja korisnica u ovom kontekstu, pogotovu po pitanju obezbjeđivanja pomoći. Plan za postizanje decentralizacije bez ex-ante kontrola može se odnositi na oslobađanje različitih vrsta ex-ante kontrola.
- (3) Zemlja korisnica redovno obavještava Komisiju o napretku ostvarenom u implementaciji ovog plana.

12 TUMAČENJE

- (1) Ukoliko u ovom Okvirnom sporazumu nema nijedne izričite odredbe koja bi bila u suprotnom smislu, termini koji se koriste u ovom Sporazumu imaju isto značenje koje im je dato u Okvirnoj uredbi IPA i Uredbi za sprovođenje IPA.
- (2) Ukoliko u ovom Okvirnom sporazumu nema nijedne izričite odredbe koja bi bila u suprotnom smislu, upućivanja na ovaj Sporazum predstavljaju upućivanja na taj Sporazum sa svim njegovim izmjenama, dopunama i zamjenama koje budu povremeno vršene.
- (3) Bilo koja upućivanja na uredbe Savjeta ili Komisije odnose na onu verziju tih uredbi koja je navedena. Po potrebi, modifikacije tih uredbi se prenose u ovaj Okvirni sporazum putem izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju nikakav pravni značaj i ne utiču na tumačenje.

13 DJELIMIČNO NEVAŽENJE I NENAMJERNE PRAZNINE

- (1) Ako jedna odredba ovog Sporazuma bude ili postane nevažeća ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće uticati na važnost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Strane ugovornice će zamijeniti bilo koju nevažeću odredbu važećom odredbom koja je najpribližnja svrsi i namjeni nevažeće odredbe.
- (2) Strane ugovornice će popuniti bilo koju nenamjernu prazninu odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeni ovog Sporazuma u saglasnosti sa Okvirnom uredbom IPA i Uredbom za sprovođenje IPA.

14 PREGLED I IZMJENA

- (1) Sprovođenje ovog Sporazuma biće podvrgnuto periodičnim pregledima kada to odrede sporazumne strane.
- (2) Svaka izmjena dogovorena od strane sporazumnih strana biće data u pismenoj formi i biće dio ovog Sporazuma. Takva izmjena će stupiti na snagu na dan koji odrede sporazumne strane.

15 OKONČANJE

- (1) Bez štete po stav 2, ovaj Sporazum će se okončati osam godina nakon njegovog potpisivanja. Ovo okončanje neće isključivati mogućnost da Komisija učini finansijske korekcije u skladu sa Članom 56 IPA Uredbe za sprovođenje.

- (2) Ovaj Sporazum može okončati bilo koja strana putem pismenog obavještenja datog drugoj strani. Takvo okončanje će stupiti na snagu šest kalendarskih mjeseci od dana kada je predato pismeno obavještenje.

16 POMIRENJE RAZLIKA

- (1) Nesuglasice koje mogu proizići iz interpretacije, funkcionisanja i sprovođenja ovog Sporazuma, na bilo kojem i svim nivoima participacije, riješiće se na prijateljski način putem konsultacija među stranama.
- (2) U slučaju neuspjeha prijateljskog rješenja, obje strane mogu predati slučaj na arbitražu u skladu sa Opcionim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu koja se tiče međunarodnih organizacija i država koja stupaju na snagu na dan ovog sporazuma.
- (3) Jezik koji će se upotrebljavati u arbitražnim procedurama biće engleski. Imenovano ovlašteno tijelo biće Generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda nakon pismenog zahtjeva podnijetog od strane bilo koje strane. Odluka arbitra biće obavezujuća za sve strane i neće biti žalbi.

17 OBAVJEŠTENJA

- (1) Bilo koje obavještenje u vezi sa ovim Sporazumom biće dato u pismenoj formi na engleskom jeziku. Svako obavještenje mora biti potpisano i dostavljeno u originalnoj formi ili faksom.
- (2) Bilo koje obavještenje u vezi sa Sporazumom mora biti poslato na sljedeće adrese:

Za Zajednicu:

Poštanska adresa:
Evropska komisija
Generalni direktorat za proširenje
Rue de la Loi 200
1049 Brisel
Belgija
Fax: + 23 2 295 95 40

Za zemlju korisnicu:

Poštanska adresa:
Vlada Crne Gore
Potpredsjednik Vlade za evropske integracije
Ulica: Jovana Tomaševića bb
81000 Podgorica
CRNA GORA
Faks: +382 81 224 552

18 ANEKSI

Aneksi A i B će biti integralni dio ovog Sporazuma.

19 STUPANJE NA SNAGU

Ovaj sporazum će stupiti na snagu na dan potpisivanja. Ukoliko strane ne potpišu istog dana, ovaj Sporazum će stupiti na snagu na dan potpisivanja druge strane.

Potpisano, za i u ime Komisije
Od strane

Potpisano, za i u ime Vlade
Crne Gore

G-din Pierre Mirel
Direktor Direktorata C
Generalni direktorat za proširenje
Brisel
Datum:

G-đa Gordana Đurović
Potpredsjednik Vlade za evropske
integracije i NIPAC
Podgorica
Date:

**ANEKS A NACIONALNI PROGRAM ZA CRNU GORU U OKVIRU IPA –
KOMPONENTE ZA PODRŠKU TRANZICIJI I JAČANJE
INSTITUCIONALNIH KAPACITETA ZA 2007. GODINU,
USVOJENO OD STRANE KOMISIJE, ODLUKA C(2007)5559, NA
DAN 21. 11. 2007. GODINE**

1. IDENTIFIKACIJA

Korisnik	CRNA GORA
CRIS broj	2007/19300
Godina	2007
Troškovi	23.870.504 eura će biti finansirano iz IPA-e
Organ za sprovođenje	Evropska komisija
Krajnji datum za zaključenje sporazuma o finansiranju	Najkasnije do 31. decembra 2008.
Krajnji datumi za ugovaranje	2 godine nakon datuma zaključenja Sporazuma o finansiranju Ovi datumi se takođe primjenjuju na nacionalna sufinansiranja.
Krajnji datumi za izvršenje	2 godine nakon isteka datuma za ugovaranje. Ovi datumi se takođe primjenjuju na nacionalna sufinansiranja.
Sektorski kod	11420-15110-15120-15130-15140-15150-16010-16020-16320-21010-21020-21050-31110-23010-31163-92010
Odgovarajuća(e) budžetska(e) linija(e)	22.02.02
Rukovodilac programiranja zadataka	Anne de Ligne / Jedinica C2 Srbija, Crna Gora
Rukovodilac sprovođenja zadataka	Operativno odjeljenje, Delegacija Evropske komisije u Crnoj Gori.

LINIJE PRIORITETA / (MJERE) / PROJEKTI

2.a Linije prioriteta

IPA Program 2007 za Crnu Goru se fokusira na ciljeve, koji su navedeni u Višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu (MIPD) 2007.-2009. MIPD je strateški document IPA-e, a odražava ključne prioritete Evropskog partnerstva i sljedeće korake u Procesu stabilizacije i pridruživanja (PSP). Ovaj program je takođe osmišljen da odgovori na prioritetne potrebe Crne Gore među onima, koje su navedene u MIPD-u za period od tri godine, uzimajući u obzir ono što je finansirano u okviru CARDS-a i ono što će biti prioritet za 2008. i 2009. godinu, posebno u kontekstu SSP, Evropskog partnerstva i cjelokupnog procesa evropskih integracija (Unaprijeđeni stalni dijalog). Pažnja je posvećena principu "dodatnog učešća", obezbijavajući podršku agendi pristupanja.

MIPD identifikuje tri prioritetna područja:

I. Politički zahtjevi

Naglasak je na ispunjenju zahtjeva PSP, putem :

- Jačanja demokratskih institucija, dobrog upravljanja, reforme pravosuđa i jačanja vladavine prava;
- Sprovođenja reformi javne uprave, uključujući lokalnu vlast;
- Podrške razvoju civilnog društva i nezavisnih medija;
- Zaštite ljudskih i manjinskih prava, i prava osjetljivih grupa (uključujući djecu i invalidna lica).

II. Socio-ekonomski zahtjevi

Ključne oblasti obuhvataju:

- Nastavak ekonomskih reformi, jačanje konkurencije, razvoj odgovarajućeg poslovnog okruženja i socijalnog dijaloga;
- Razvoj ljudskih resursa, posebno zaposlenja, obrazovanja i socijalnog uključenja;
- Poboljšanje infrastructure u oblastima, kao što su saobraćaj, energetika i životna sredina.

III. Evropski standardi

MIPD stavlja naglasak na značaj usklađivanja sa evropskim standardima kao dijela procesa stabilizacije i pridruživanja i cjelokupnog procesa evropskih integracija. Ključni elementi su:

- Postupno usklađivanje sa *Acquis-om* u oblastima, kao što su poljoprivreda, životna sredina, energetika, unutrašnja tržišta, saobraćaj i bezbjednost (uključujući integrisano upravljanje granicom i viznu/migracijsku politiku);
- Jačanje administrativnih kapaciteta Crne Gore, kako bi preuzeli sve veće lokalno vlasništvo nad IPA-om kroz decentralizovani sistem sprovođenja i nad sljedećim EU fondovima i programima.

2.b Opis projekata grupisanih po linijama prioriteta

Ovaj dio daje pregled projekata, koji čine IPA Program 2007 za Crnu Goru, izuzev aktivnosti, koje su sprovedene u okviru višekorisničkog IPA programa. Detaljniji opisi su navedeni u projektnim zadacima, uključujući, po potrebi, upućivanja na višekorisničke programe.

I. Politički zahtjevi (6 miliona eura)

Projekat 1: Podrška razvoju civilnog društva (1 milion eura)

Projekat ima za cilj jačanje otvorenije i odgovornije države Crne Gore, podržavajući dijalog i angažovanje civilnog društva. To će uključiti partnerstvo i dijalog između CSO (Organizacije civilnog društva) Crne Gore i Evropske unije, posebno na socijalnom, zdravstvenom i kulturnom polju. To će unaprijediti planiranje i sprovođenje politike, kao i jačanje kontrolne uloge organizacija civilnog društva u sprovođenju politike, a istovremeno će obezbijediti kulturnu razmjenu između Crne Gore i Evropske unije.

Projekat obuhvata sljedeće komponente:

- Uspostavljanje partnerstava na lokalnom nivou u oblastima socijalne zaštite, specialnog obrazovanja i preventivnog zdravlja od strane mreže CSO i javnih uprava. Aktivnosti će se ticati razvoja procjene potreba i akcionih planova, rješenja problema putem multidisciplinarnog timskog rada, pružanja usluga i transfera znanja među partnerima.
- Partnerstva uspostavljena na nacionalnom nivou od strane CSOs i javnih uprava, kako bi podržala osjetljive grupe putem aktivnosti zastupanja, kampanja informisanja javnosti o njihovim pravima i potrebama i učešće u procesu konsultacije.
- Uspostavljene koalicije CSO, kako bi razvile pristup zasnovan na pravima u formulisanju politike. One će podstaći demokratsku praksu kroz konsultacije oko sprovođenja zakonodavnih okvira, koji su od značaja za ciljnu(e) grupu(e), koju(e) predstavljaju.
- Projekti, koji nastoje da promovišu/podrže interkulturalni dijalog i kreativnost šrom zemlje, će se fokusirati na organizaciju kulturnih događaja.

Predviđa se, da će se sporazumi o donacijama (ukupne vrijednosti od 1 miliona eura), zaključiti nakon konkursa, a predviđeni su da traju do 18 mjeseci. Očekuje se, da će sporazumi otpočeti u II kvartalu 2008. godine. Partnerstva će uključiti lokalne crnogorske i evropske CSO. Osnovni kriterijumi za izbor i dodjelu donacija su utvrđeni u Praktičnom vodiču uz ugovorne procedure za eksterne aktivnosti EZ i biće dalje određeni u tenderima – paket primjene (smjernice za kandidate).

Projekat 2: Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije (3 miliona eura)

Cilj projekta je suzbijanje organizovanog kriminala i korupcije, poboljšanjem rada i saradnje između različitih agencija za sprovođenje zakona. Projekat se zasniva na rezultatima, ostvarenim u toku prethodne pomoći finansirane iz CARDS-a, a povezan je sa širom Strategijom Vlade i Akcionim planom za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala.

Specifične aktivnosti uključuju:

- Jačanje obavještajnih i istražnih usluga Sektora kriminalističke policije i unaprijeđenje tajnih istraga, pružanjem obuke zaposlenima; razvojem internih procedura da bi se ojačala saradnja između institucija; i pregled, sprovođenje i monitoring ključnih ciljeva Strategije i Akcionog plana;
- Poboljšanje operativnih kapaciteta Crne Gore za prevenciju pranja novca, razvojem saradnje između relevantnih vlasti/agencija u skladu sa međunarodnim standardima i najboljom praksom. Razvoj analitičkih vještina kod zaposlenih, kako bi prepoznali transakcije koje se odnose na finansiranje terorizma, će biti ojačan. Takođe će biti ojačani kapaciteti za razvoj međunarodne saradnje, koji imaju za cilj ostvarivanje preciznije razmjene informacija na međunarodnom nivou;

- Jačanje operativnih kapaciteta Uprave za antikorupcijsku inicijativu, a posebno njenu pravno savjetovanu funkciju i funkciju informisanja javnosti. Kapaciteti ostalih relevantnih antikorupcijskih institucija da sarađuju na međunarodnom nivou će takođe biti ojačani;
- Modernizovanje prostorija Policijske akademije i obezbijedenje odgovarajuće opreme odjeljenju za organizovani kriminal.

Prve tri aktivnosti će biti sprovedene putem twinning¹ sporazuma (vrijednost 1.2 miliona eura). Osnovni kriterijumi za izbor i dodjelu će biti utvrđeni u pozivu za prijavu zainteresovanosti, koji će otpočeti u III kvartalu 2008. godine.

Četvrta aktivnost će biti sprovedena putem ugovora o izvođenju radova i dva ugovora o nabavci. Očekuje se da će tenderska procedura za izvođenje radova (IPA doprinos 1.5 miliona eura) biti pokrenuta u II kvartalu 2008. godine. Očekuje se da će ugovor(i) o nabavci (IPA doprinos 0.3 miliona eura) biti pokrenut(i) u III kvartalu 2008. godine. Odgovornost za sufinansiranje ove tri aktivnosti (0.5 miliona eura za ugovore o izvođenju radova i 0.1 milion eura za ugovore o nabavkama) će preuzeti Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Projekat 3: Refroma pravosuđa (2 miliona eura)

Projekat ima za cilj podršku jačanju nezavisnog i efikasnog sistema pravosuđa i obezbijedenju opšte zaštite prava maloljetnih prestupnika. Projekat će uključiti ostvarivanje prethodnih programa u okviru šire reforme pravosuđa, kako bi se pravosuđu omogućilo da funkcioniše što više u skladu sa EU standardima. Projekat će takođe uzeti u obzir potrebu za zaštitom prava maloljetnih prestupnika u skladu sa Vladinim Akcionim planom za djecu, jačanjem prethodnih aktivnosti, koje su započete od strane UNICEF-a (uz podršku SIDA sredstava).

Projekat se sastoji od sljedećih aktivnosti:

- Priprema akcionog plana za sprovođenje strategije reforme pravosuđa i zakonodavne revizije, uključujući uvođenje Etičkog Kodeksa za sudije i tužioce, kao i antikorupcijske mjere u Sudstvu;
- Podrška Sudskom vijeću, kako bi se osigurala njegova nezavisnost od sudstva;
- Unaprijeđenje znanja sudskih službenika o procesu sudskog budžetiranja, kako bi se poboljšala operativna efikasnost pravosudnog sistema;
- Podrška u pripremi krivičnog postupka prema maloljetnicima;
- Pomoć u stvaranju širih kapaciteta u ustanovama za postupak prema maloljetnicima (npr. razvoj spektra efikasnih vaspitnih kazni);

Prve tri komponente će biti sprovedene putem twinning sporazuma (vrijednost 1.5 miliona eura). Predviđa se da će aktivnosti otpočeti u II kvartalu 2008. godine. Osnovni kriterijumi za izbor i dodjelu će biti utvrđeni u pozivu za prijavu zainteresovanosti. Poslednje dvije aktivnosti će biti sprovedene putem direktnog sporazuma o donacijama sa UNICEF-om, vrijednosti od 0.5 miliona eura, sa početkom u III kvartalu 2008.

II. Socio-ekonomski zahtjevi (9.2 miliona eura)

---

¹ Ukoliko twinning poziv za prijavu zainteresovanosti nije uspješan, primijenit će se alternativne metode radi obezbijedenja ekspertize. Te metode uključuju ugovor o uslugama, twinning light sporazume ili sporazum o donaciji sa institucijom EU zemlje članice (zvanično i mandatno tijelo), nakon konkursa. Donacije, koje prizilaze iz takvog poziva će biti 100% finansirane od strane EZ.

Projekat 4: Nacionalni kvalifikacioni okvir i osiguranje kvaliteta u obrazovanju (1.5 miliona eura)

Cilj je da se doprinese daljoj politici i institucionalnim reformama u obrazovanju i obuci, kao dijela napora Crne Gore da se uključi u šire obrazovne reforme Evropske unije. Projekat će se fokusirati na podršku u uspostavljanju Nacionalnog kvalifikacionog okvira (NQF), koji uzima u obzir Evropsku kvalifikacionu mrežu; i na rad na osiguranju kvaliteta (QA) u visokom obrazovanju (HE) Crne Gore.

Projekat se sastoji od dvije osnovne aktivnosti:

- Što se tiče Nacionalnog kvalifikacionog okvira (NQF), rad obuhvata jačanje ključnih institucija; stvaranje nacionalnih informacionih sistema kvalifikacija; podršku u upućivanju na regulatorne zahtjeve za Nacionalni kvalifikacioni okvir (NQF); informaciona kampanja, kako bi se osigurala javna informisanost; i mjere na promovisanju priznanja neformalnog učenja, saradnju u razmjenu po pitanju razvoja kvalifikacija sa partnerima iz Evropske unije;
- Osiguranje kvaliteta (QA) će se fokusirati na jačanje kapaciteta u sektoru visokog obrazovanja, kako bi se nastavile reforme neophodne za preuzimanje mjera, koje su promovisane usled Bolonjskog procesa. To će osigurati vezu između visokog obrazovanja u Crnoj Gori i usavršavanja evropskog područja visokog obrazovanja putem nacionalne strategije; jačanje institucionalnih kapaciteta kroz različite funkcije osiguranja kvaliteta QA; i podršku u planiranju i testiranju osvješćivanja/informisanosti i sisteme monitoringa.

Projekat će biti sproveden putem ugovora o uslugama (vrijednost 1.35 miliona eura). Očekuje se da će aktivnosti započeti u II kvartalu 2008. godine. Tri ugovora o nabavci, u vrijednosti od 150,000 eura, će takođe biti pokrenuta u III kvartalu 2008. godine. Dodatnih 50,000 eura je obezbijedeno od strane nacionalnog budžeta za nabavku opreme. Intervencije u oblasti ovog projekta će biti tijesno koordinisane sa aktivnostima, koje su finansirane u okviru Tempus programa, koji podržava reformu visokog obrazovanja u Crnoj Gori putem pojekata univerzitetske saradnje.

Projekat 5: Razvoj transportnog sektora (6,2 miliona eura)

Projekat ima za cilj doprinos ekonomskom rastu, poboljšanjem efikasnosti i efektivnosti crnogorskog transportnog sistema. To će se realizovati kroz pružanje podrške daljem unapređenju institucionalnih kapaciteta koji se odnose na upravljanje drumskim, željezničkim i civilnim vazduhoplovnim saobraćajem, i nastavak procesa usklađivanja zakonodavstva u oblasti transporta sa zahtjevima *Acquis*-a. Projekat će takođe olakšati ulaganja u transportnu infrastrukturu, i poboljšati ključnu transportnu infrastrukturu, unapređujući regionalni protok saobraćaja što će za posljedicu imati ekonomski rast (uključujući turizam).

Aktivnosti podrazumijevaju:

- Dalji razvoj kapaciteta Jedinica za implementaciju projekata u oblasti drumskog i željezničkog saobraćaja, time olakšavajući privlačenje investicija, naročito međunarodnih finansijskih institucija, kojima bi se omogućilo da Vlada ostvari svoju srednjoročnu strategiju za oblast drumskog i željezničkog saobraćaja;
- Razvoj novoformirane Uprave za civilno vazduhoplovstvo – prilagođene zahtjevima *Acquis*-a, i sa obezbijeđenim kapacitetima za ispunjenje obaveza Vlade prema Sporazumu o zajedničkom evropskom vazдушnom prostoru;
- Priprema studija izvodljivosti (uključujući procjenu uticaja na životnu sredinu) za veće projekte ulaganja u transport. Ove studije predstavljaju zakonski uslov prema

domaćem zakonodavstvu, kao i preduslov za privlačenje i obezbjeđenje zajmova međunarodnih finansijskih institucija i drugih izvora finansiranja;

- Završetak istočne zaobilaznice oko Podgorice istovremeno sa dijelom koji finansira Opština – čime će se smanjiti tranzitni saobraćaj i zagađenja životne sredine u centru grada.

Očekuje se da će biti zaključen jedan ugovor o uslugama kako bi se podržale prve dvije aktivnosti – tj. institucije odgovorne za drumski, željeznički i vazdušni saobraćaj. On će biti pokrenut u drugom kvartalu 2008. godine, sa ugovorenom vrijednošću od 1,2 miliona eura. Pored toga, biće zaključen i jedan ugovor o uslugama u vrijednosti od 1 miliona eura za treću aktivnost – priprema studija izvodljivosti – i očekuje se da će biti pokrenut u drugom kvartalu 2008. godine. I konačno, četvrta komponenta – podizanje istočne zaobilaznice oko Podgorice će podrazumijevati zaključenje ugovora o izvođenju radova u vrijednosti od 4 miliona eura za koji se očekuje da će biti pokrenut u trećem kvartalu 2008. godine. Opština Podgorica je opredijelila 17,2 miliona eura za kofinansiranje ostalih djelova ovog strateškog projekta.

Projekat 6: Prilagođavanje energetskeg tržišta (1,5 milion eura)

Cilj ovog projekta jeste razvoj politike energetskeg sektora koja će obezbijediti sprovođenje obaveza iz Sporazuma o energetskeg zajednici, uključujući i regionalno energetskeg tržište. To će se postići pružanjem dalje pomoći institucijama odgovornim za razvoj energetskeg tržišta i ostvarenje zahtjeva sadržanih u Sporazumu o energetskeg zajednici. Takođe, to će podrazumijevati i konsolidaciju restrukturiranja elektroprivrede i njenu pripremu za privatizaciju i/ili učešće privatnog sektora.

Projekat se sastoji od sljedećih aktivnosti:

- Jačanje kapaciteta i podrška Regulatornoj agenciji za energetiku u nadzoru uspostavljanja regionalnog tržišta energije. To će podrazumijevati utvrđivanje tarifa; uspostavljanje interkonekcije; i definisanje tehničkih kodeksa, tržišnih pravila i drugih aspekata sekundarnog zakonodavstva neophodnog za stvaranje pravičnih uslova na regionalnom tržištu energije, uzimajući u obzir sve mogućnosti razvoja i korišćenja izvora obnovljive energije;
- Podrška Ministarstvu ekonomije u razvoju politike i strategije, i praćenje napretka u sprovođenju Sporazuma o energetskeg zajednici. Pored toga, podržaće se i Jedinica za energetskeg efikasnost koja je odgovorna za unapređenje energetske efikasnosti i obnovljive energije, uključujući obuku u razvoju neophodnog zakonskog okvira i podizanju svijesti javnosti;
- Posebna tehnička pomoć Elektroprivredi CG, naročito razdvojenim operaterima za prenos i tržišni sistem. Dodatna pomoć se takođe može pružiti privatizaciji, post-privatizaciji i privlačenju učešća privatnog sektora u ovoj oblasti.

Očekuje se da će ukupni projekat zahtijevati jedan ugovor o uslugama u vrijednosti od 1,5 miliona eura. Biće pokrenut u drugom kvartalu 2008. godine.

III. Evropski standardi (7,45 miliona eura)

Projekat 7: Podrška strukturama za evropske integracije: Usklađivanje zakonodavstva – Horizontalno (1,1 milion eura)

Projekat će podržati jačanje institucionalnih kapaciteta za prilagođavanje i usklađivanje sa *Acquis*-em EU. To će se postići unapređenjem uloga Sekretarijata za evropske integracije i Sekretarijata za zakonodavstvo u procesu pravnog usklađivanja. Takođe će se pružiti pomoć i Parlamentarnom odboru za međunarodne odnose i evropske integracije i Parlamentarnom odboru za zakonodavstvo.

Ovi ciljevi će se ostvariti kroz sljedeće aktivnosti:

- Unapređenje komunikacije među svim institucijama i institucionalnim kapacitetima uključenim u usklađivanje zakonodavstva. To će podrazumijevati razvoj baze podataka za prilagođavanje i usklađivanje zakonodavstva i dalje unapređenje mehanizama izvještavanja i praćenja; kreiranje praktičnog vodiča za provjeru usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa pravom EZ; jačanje kapaciteta Jedinice za prevođenje Sekretarijata za evropske integracije i uvođenje IT automatskog prevođenja;
- Podrška razvoju radnih grupa za usklađivanje zakonodavstva u okviru resornih ministarstava i Sekretarijata za zakonodavstvo kako bi mogli identifikovati bilo kakve zakonodavne nedostatke, dati prioritet prenošenju zakonodavstva iz Evropskog prava, i pripremiti prijedlog zakonodavstva u nekim od glavnih oblasti od značaja;
- Jačanje uloge relevantnih parlamentarnih odbora u procesu usklađivanja zakonodavstva pružanjem obuke o principima evropskog prava i proces usklađivanje.

Ukupni projekat će se implementirati preko Twinning sporazuma (vrijednosti 1,1 milion eura) za koji se očekuje da će biti pokrenut u trećem kvartalu 2008. godine. Osnovni kriterijumi izbora i dodjele će se utvrditi u pozivu za prijavu zainteresovanosti.

Projekat 8: Identifikacija i registracija (I&R) životinja i jačanje veterinarskih službi (1,4 milion eura)

Projekat teži unapređenju standarda bezbjednosti hrane za proizvode životinjskog porijekla, unapređenju zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravstva. To će podrazumijevati podršku razvoju politike, regulatornog i zakonodavnog okvira i jačanje identifikacije i registracije. Podrška će se pružiti uvođenju Veterinarskog informacionog sistema koji je usklađen sa EU standardima. Takođe se podržati unapređenje kapaciteta raznih institucija uključenih u identifikaciju i registraciju goveda, ovaca i koza.

Glavne aktivnosti će se sastojati od:

- Konsolidacija sistema identifikacije i registracije goveda i njegovo širenje na ovce i koze. To će podrazumijevati dizajniranje nove računarske mreže; popis i kampanju obilježavanja; kreiranje registra farmi i dokumenata o kretanju; i nabavka odgovarajućeg materijala (npr. oznake za uši);
- Integracija postojećih organizacija kao dio izgradnje Veterinarske informativne službe što će podrazumijevati razradu dizajna, planove rada i protoka podataka, kao i razrada pilot projekta Veterinarskog informacionog sistema;
- Podrška programu širenja koji će obuhvatati pripremu raznih materijala kao što su priručnici i formulari; obuka zainteresovanih strana; i kampanje podizanja svijesti javnosti uključujući i putem televizije i radija;

- Nabavka povezanog IT hardvera i softvera, kancelarijske opreme, itd. uključujući tehničku pomoć u pripremi tendera, procjeni i prihvatanju materijala, itd.

Očekuje se da će ovaj projekat biti realizovan kroz jedan ugovor o uslugama, sa procijenjenom vrijednošću od 1 miliona eura. Njegovo pokretanje se očekuje u drugom kvartalu 2008. godine. Takođe se biti 4 ugovora o isporuci koji će se pokrenuti u trećem kvartalu 2008. godine. Njihova vrijednost je procijenjena na 0,4 miliona eura. Obezbjediće se i dodatno kofinansiranje u iznosu od 0,1 milion eura iz crnogorskog državnog budžeta za popis sitnih preživara.

Projekat 9: Jačanje institucionalnih kapaciteta zavoda za statistiku – MONSTAT-a (0,8 milion eura)

Projekat teži unapređenju kvaliteta zvanične statistike u Crnoj Gori i njenom usklađivanju sa evropskim i međunarodnim standardima. Preciznije, ovaj projekat će se fokusirati na razvoj kapaciteta Zavoda za statistiku Crne Gore (MONSTAT) radi izrade i širenja statističkih podataka koji su pouzdani, blagovremeni, relevantni i uporedivi. To će podrazumijevati uvođenje standarda kvaliteta u planiranju i usmjeravanju statističkih aktivnosti; dalje unapređenje ekonomske statistike i nacionalnih računa; i dalje poboljšanje poslovne statistike. On će se između ostalog sastojati i od sljedećih aktivnosti:

- Razvoj sistema upravljanja kvalitetom za ključne procese u izradi statističkih podataka;
- Procjena trenutnog stanja u područjima poslovne i ekonomske statistike;
- Dalje usklađivanje Nacionalnih računa sa ESA 95, i unapređenje kvaliteta i iscrpnosti;
- Uspostavljanje grupe za međuinstitucionalnu saradnju čiji je zadatak unapređenje kvaliteta izrade statističkih podataka i prikupljanje statističkih podataka;
- Dalji razvoj strukturalne poslovne statistike, kratkoročne statistike, turističke statistike, i drugih oblasti poslovne statistike;
- Podrška prenosu znanja o standardima EU u gore navedenim oblastima. To će podrazumijevati: učešće na seminarima, radionicama i ostalim vrstama obuke; studentske posjete; međunarodni sastanci; i pilot istraživanja u odabranim oblastima. Mora se povesti računa o obezbjeđivanju pune usklađenosti sa drugim projektima podrške;

Cjelokupni projekat će biti realizovan kroz jedan ugovor o uslugama vrijedan 800.000 eura. Očekuje se da će biti pokrenut u drugom kvartalu 2008. godine.

Projekat 10: Sistem javnih nabavki (1,25 miliona eura)

Ovaj projekat teži konsolidaciji razvoja efikasnog sistema javnih nabavki u Crnoj Gori. To će podrazumijevati pružanje pomoći u unapređenju zakonskog i operativnog ambijenta u kojem sistem funkcioniše, s obzirom na *Acquis* i najbolju međunarodnu praksu. On će takođe obuhvatati i podizanje šire svijesti i znanja među organima za javne nabavke, potencijalnim dobavljačima i javnošću.

Aktivnosti će se fokusirati na:

- Pregled sistema javnih nabavki, uključujući zakonodavstvo, uvođenje indikatora napretka i pomoć u primjeni svih preporuka koje će nastati kao rezultat pregleda;

- Jačanje operativnih kapaciteta ključnih tijela, naročito u: organizacionom/poslovnom planiranju; prelasku na najbolju praksu EU; i najvažnije, pružanju obuke zaposlenima u svim tijelima koja su uključena u javne nabavke;
- Usklađivanje elektronskih javnih nabavki sa zahtjevima koji proističu iz Direktiva 17/2004 i 18/2004;
- Širenje svijesti javnosti o značaju efikasnog i transparentnog sistema javnih nabavki, putem javne kampanje;

Ovaj projekat će se implementirati kroz jedan ugovor o uslugama i/ili Twinning sporazum u vrijednosti od 1,1 milion eura. Očekuje se da će otpočeti u drugom kvartalu 2008. godine. Takođe će biti dva ugovora o nabavci, za IT opremu potrebnu za treću gore pomenutu aktivnost, u vrijednosti od 150.000 eura, za koje se očekuje da će biti pokrenuti u trećem kvartalu 2008. godine. Dodatnih 50.000 eura je opredijeljeno iz crnogorskog državnog budžeta za investicionu komponentu.

Projekat 11: Infrastruktura kvaliteta – standardizacija i metrologija (2 miliona eura)

Projekat je osmišljen da olakša trgovinu i slobodno kretanje roba u cilju veće konkurentnosti crnogorske ekonomije. To će se postići ubrzanjem pravnih, regulatornih i institucionalnih reformi u oblasti infrastrukture kvaliteta u skladu sa *Acquis*-em zahtjevima članstva u STO-u.

Projekat se sastoji od:

- Unapređenje okvirne politike kvaliteta na domaćem tržištu, uključujući: zakonodavstvo, nastavak međuresorske koordinacije, primjenu određenih standarda na pilot osnovi i kampanju opšteg podizanja svijesti javnosti;
- Jačanje operativnih kapaciteta ključnih organa za standardizaciju, metrologiju i akreditaciju. To će podrazumijevati razvoj master plana nakon revizije postojećih organizacionih struktura, procedura i opisa poslova; i što je najvažnije, pružanje obuke zaposlenima u ovim institucijama po pitanju uticaja novog zakonodavstva i međunarodne saradnje;
- Poboljšanje uslova u prostorijama i laboratorijama u kojima ove institucije funkcionišu. To će obuhvatati radove na opremanju relevantnih institucija i nabavku opreme neophodne za informacioni centar za standarde, i učešće laboratorija za metrologiju u međunarodnoj komparaciji laboratorija;

Projekat će biti realizovan kroz jedan ugovor o uslugama i/ili Twinning sporazum u vrijednosti od 1 milion eura. Očekuje se da će biti otpočet u trećem kvartalu 2008. godine. Takođe će biti 3 ugovora o nabavkama ukupne vrijednosti 0,5 miliona eura, plus ugovor o izvođenju radova od oko 0,5 miliona eura. Ugovori će biti obezbijeđeni paralelno ili redom nakon ugovora o uslugama/twinning komponentom. Dodatnih 0,33 miliona eura je opredijeljeno iz crnogorskog državnog budžeta za investicione komponente (nabavke i radovi).

Projekat 12: Poreska uprava (0,9 miliona eura)

Prvenstveni cilj projekta jeste da pomogne Crnoj Gori da ojača svoj fiskalni sistem kao dio procesa evropskih integracija. To će podrazumijevati podršku crnogorskoj Poreskoj upravi (PU) u ostvarenju zakonodavnih, proceduralnih, kardovskih i informaciono-tehnoloških

ciljeva utvrđenih u Planu rada. Takođe, to će uključiti podršku Ministarstvu finansija u daljem usklađivanju crnogorskih poreskih propisa i procedura sa *Acquis*-em.

Nadovezujući se na prethodni rad misije Kancelarije za carinsku i fiskalnu pomoć Evropske unije (CAFAO), projekat će se sastojati od sljedećih aktivnosti:

- Usklađivanje poreskog zakonodavstva i regulatornih procedura uključujući pomoć u izradi amandmana na zakone o PDV-u, porezu da dohodak i porezu na dobit, kao i u pripremi novih administrativnih procedura;
- Poboljšanje postupaka naplate kroz razvoj kompjuterizovanog sistema procjene rizika u naplati poreza i organizovanje obuke, radionica i seminara za zaposlene;
- Unapređenje usluga obveznicima i njihovo prilagođavanje kroz pomoć u osmišljavanju i sprovođenju kampanja za ciljne grupe poreznika, uključujući podršku razvoju poreskih brošura, pamfleta i vodiča. To će podrazumijevati organizaciju radionica, seminara i medijskih kampanja i podršku kreiranju boljeg web sajta Poreske uprave;
- Pomoć u pribavljanju i primjeni novih informacionih tehnologija, uključujući pomoć u nabavci neophodne opreme i softvera, podrška većoj upotrebi tehnologija otvorenog koda („open source technologies“), obuka IT kadra i prenos znanja iz sistema EU (naročito interoperabilnosti i interkonektivnosti);
- Jačanje poreske kontrole i inspekcije, kroz podršku poboljšanju postupaka revizije i inspekcije; primjena sistema upravljanja rizikom kod poreza i PDV-a; obuka poreskih inspektora iz Poreske uprave; razvoj novog IT softvera radi boljeg korišćenja i razmjene informacija; i razvoj kompjuterizovanih instrumenata praćenja i izvještavanja o reviziji;

Projekat će se sprovesti kroz jedan ugovor o uslugama od 800,000 eura. Očekuje se da se biti pokrenut u drugom kvartalu 2008. godine. Takođe će biti dva ugovora o nabavkama u iznosu od 100,000 eura za IT, za koji se očekuje da će biti pokrenut u trećem kvartalu 2008. godine.

Ostalo

Tehnička pomoć i Sredstva za pripremu projekta, Programska rezerva (1,22 miliona eura²)

Osnovna svrha Tehničke pomoći i Sredstava za pripremu projekta (0,62 miliona eura) je da se podrže pripreme i rana implementacija aktivnosti u okviru ovog i budućih IPA Nacionalnih akcionih programa. To će takođe biti podrška za praćenje, procjene i revizije, kao i razvoj komplementarne kratkoročne tehničke pomoći.

Programska rezerva (0,6 miliona eura) može biti upotrijebljena za pokriće nepredviđenog programa i drugih prioritarnih troškova, uključujući i novonastale potrebe, u suočavanjima sa regionalnim zbivanjima koja mogu imati efekta na Republiku Crnu Goru.

2.c Pregled bivših i sadašnjih pomoći (EU/MFI/Bilateralna i nacionalna pomoć) uključujuću i stečena iskustva i uslove donatora
---

² Precizna suma je 1.220.504 eura sa tehničkom pomoći i sredstvima za pripremu projekta u iznosu od 620.504 eura.

Bivša i sadašnja pomoć

Ukupna EZ pomoć namijenjena Crnoj Gori između 1998 i 2006. godine iznosila je oko 280 miliona eura, od kojih je nekih 130 miliona eura obezbijeđeno putem programa CARDS i OBNOVA. Na početku EZ pomoć je uključivala značajne humanitarne i programe za bezbjednost hrane, nakon čega je uslijedila i makrofinansijska pomoć.

Osnovna svrha pomoći donirane u okviru kasnijeg CARDS programa je bila podrška za:

- Dobro upravljanje, izgradnju institucija i vladavinu prava.
- Razvoj tržišne ekonomije, kao i investiranje u vitalnu fizičku infrastrukturu i životnu sredinu.
- Stabilizaciju demokratije, socijalni razvoj i civilno društvo.

U okviru CARDS programa neke od glavnih oblasti bile su: reforma obrazovnog sistema (naročito visokih i stručnih obuka); jačanje saobraćajne infrastrukture i menadžmenta; integrisano upravljanje granicama (uključujući i antitrafiking mjere); sudske reforme; razvoj energetske politike (uključujući i energetska efikasnost); poljoprivreda (naročito stočarstvo); i civilno društvo.

Drugi veći donatori sredstava u Crnoj Gori su USAID (koji sada završava svoj rad u našoj zemlji); EU države članice; i UN Agencije. Takođe je bilo značajnih investicija od strane Međunarodnih finansijskih organizacija, uključujući: KfW za rad na poboljšanju priobalnih voda; EIB na širem polju saobraćajne i infrastrukture životne sredine; EBRD i Svjetska banka.

Detaljnija analiza prošlih i sadašnjih pomoći i njihovog uticaja na određene sektore je pokrenuta u projektnim zadacima (project fishes).

Naučene lekcije

Programiranje IPA 2007 sredstava uzima u obzir sljedeće sveobuhvatne lekcije naučene iz prethodne CARDS i Phare pomoći, identifikovane u generalnim i sektorskim evaluacijama i izvedenim ex-post Phare procjenama:

- Pomoć Evropske Zajednice mora biti u skladu sa EU politikom za Crnu Goru i projekti bi trebalo da se razvijaju uzimajući u obzir prioritete Evropskog partnerstva i obaveze iz SAA/Privremenog sporazuma;
- Sva EZ pomoć mora biti komplementarna i usklađena sa razvojem crnogorskih institucija i akcionim planovima;
- Rastuće lokalno vlasništvo je esencijalno za efektivno usmjeravanje pomoći i postizanje dogovorenih rezultata u skladu sa EU standardima. Značajni naponi moraju biti učinjeni kako bi se institucije Crne Gore uključile u planiranje i programiranje procesa za EZ pomoć;
- Naročitu pažnju treba pokloniti spremnosti i zrelosti projekata koje koji će biti izabrani;
- Apsorpcioni kapacitet i evidencija bivših postignuća korisničkih organizacija su važni;

Naučene lekcije u pojedinim sektorima i pitanjima su detaljno istaknute u projektnim zadacima.

Donatorska koordinacija

Donatorska koordinacija je znatno poduprta prekograničnim sektorskim strategijama kao i sveobuhvatnim strategijama za redukciju siromaštva, održivi razvoj itd. Crnogorske vlasti su reorganizovale donatorsku koordinaciju i zadužile više vladine zvaničnike za koordinaciju donatorske pomoći u svim kritičnim sektorima. Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR) u Podgorici, redovno učestvuje u koordinatorskim sastancima sa velikim brojem EU i drugih

bilateralnih donatora, uključujući Njemačku, Holandiju, Švedsku, Austriju, Francusku, Grčku i SAD. Ona je takođe razvila blizak i plodan odnos sa MFI-ma – naročito EIB, EBRD i Svjetskom bankom; kao i sa bilateralnim finansijskim institucijama kao što je njemačka KfW. Aktivnosti koje finansira Evropska Zajednica, a kojima upravlja EAR, su kanalisale značajne investicije ovih institucija u crnogorsku životnu sredinu i saobraćajnu infrastrukturu. Program Evropske Zajednice je takođe razvio dobre radne odnose sa UN agencijama, naročito sa UNHCR-om u pitanju izbjeglica i interno raseljenih lica, i sa UNICEF-om u pitanjima zaštite djece. Takođe tijesno saraduje sa Savjetom Evrope u reformi državne uprave, i sa OSCE-om u pitanjima pravde, demokratije i sigurnosti.

2.d Zajednička pitanja

Sistematsko adresiranje zajedničkih pitanja je bila kritična polazna tačka u stvaranju projekatskog programa. Svaki projekatski zadatak objašnjava kako će zajednička pitanja biti usmjeravana. Ovo je osnovno ukoliko će se ravnopravnost polova, uključivanje manjina i održivost životne sredine pravilno ubaciti u glavne tokove. Lokalni akteri/tijela uključeni u ova pitanja, uključujući i civilno društvo, biće konsultovani kako bi pomogli crnogorskim institucijama/organizacijama u efektivnom usmjeravanju ka glavnim tokovima u skladu sa evropskim standardima i odgovarajućom praksom. Dio projekatskih budžeta može biti namijenjen u ove svrhe.

Jednake mogućnosti i antidiskriminacija (Ravnopravnost polova)

Sasvim uzimajući u obzir nacionalni okvir za jednake mogućnosti/antidiskriminaciju, projekti će biti bazirani na procesu savjetovanja sa crnogorskom Kancelarijom za rodnu ravnopravnost koja obavlja ekspertske i zadatke koordinacije u vezi sa implementacijom principa rodne ravnopravnosti/prava žena. Naročita pažnja će se pokloniti tome da se izađe u susret potrebama i interesima žena (uključujući i one koje se suočavaju sa većim rizicima: izbjeglice, Romkinje, neobrazovane žene, nezaposlene žene, samohrane majke, itd.) putem projekatskog razvoja i objava (zakoni, regulative, politike, itd.) i tome da se aktivnosti organizuju kako bi se ohrabrilo/olakšalo njihovo učešće, i u Crnoj Gori smanjio visok nivo diskriminacije žena.

Podrška manjinama i ugroženim grupama

Obezbjediavanje uključenosti i učešća manjina u razvojnoj pomoći je važan preduslov za ekonomski rast, ujednačen prosperitet i političku stabilnost. Iako Crna Gora ima visok nivo uključenosti manjina u vladi i državnoj upravi, implementacija (obrazovanje, upotreba jezika, malo učešće manjina u državnoj upravi – uglavnom na opštinskom nivou, neadekvatan pristup zdravstvenoj pomoći, itd.) i dalje zaostaje. Naročita pažnja će se pokloniti tome da se izađe u susret potrebama i interesima manjina/ugroženih grupa kroz projektni razvoj, i tome da se aktivnosti organizuju kako bi se ohrabrilo/olakšalo njihovo učešće, sa ciljem postizanja adekvatnog predstavljanja manjina koje odražava etničku raznovrsnost crnogorskog društva.

Zaštita životne sredine

Ustav predviđa da će država postati "ekološka", i zahtijeva da svi akteri koji učestvuju u ekonomskom razvoju i reformskom procesu primjenjuju stroge standarde za životnu sredinu. Međutim, posljednjih godina nastala je degradacija životne sredine koja direktno utiče na kvalitet života, naročito ljudi koji žive u urbanim sredinama i manjina koje su izložene većem riziku izlaganja štetnim uticajima. Projekti (uključujući i javne nabavke) će sistematski ispitati mogućnosti poboljšanja zaštite životne sredine Crne Gore. Naročito, u sektoru infrastrukture (saobraćaj i energetika), biće implementirane mjere u cilju smanjenja negativnih uticaja na životnu sredinu (na osnovu zaključaka iz procjene uticaja na životnu sredinu) i kako bi se potvrdili zakoni i standardi za zaštitu životne sredine.

2.e Uslovi

Program uključuje sljedeće uslove:

- Vlada formalno potvrđuje u zadacima opisane projekte, uključujući i identifikovane paralelne obaveze kofinansiranja;
- Vlada će se postarati da korisničke institucije imaju adekvatne finansijske, materijalne i kadrovske resurse kako bi se EZ finansijska pomoć upotrijebila na najefektivniji i najodrživiji mogući način;
- Korisničke institucije će formalno potvrditi plansku i tendersku dokumentaciju, uključujući i opis projekta za izradu;
- Vlada će obezbijediti raspoloživost zemljišta, oslobođenog od vlasništva i sporova, za konstrukciju planiranih radova. Vlada će osigurati dugoročnu održivost aktivnosti dodjeljivanjem neophodnih sredstava, uključujući i tekuće troškove i troškove održavanja;
- Korisničke institucije organizuju, biraju i postavljaju članove (uzimajući u obzir rodni i etnički balans) radnih grupa, upravnih i koordinacionih odbora, i seminare kako se zahtijeva u projektnim aktivnostima;

Dodatni specifični projektni uslovi su opisani u projektnim zadacima. U slučaju da se ovi uslovi ne ispune, biće razmotreno suspendovanje i ukidanje projekta ili specifičnih aktivnosti.

2.f Standardi

	2008	2009 ukupno	2010 ukupno
Raspisani tenderi*	10	20	22
Raspisani konkursi	1	1	1
Direktno dodjeljivanje granta	1	1	1
Ugovorna stopa	30%	80%	100%

* Broj je indikativan. U ovoj tabeli, Twinning konkursi su uključeni pod „Raspisani tenderi“

2.g Putokazi za decentralizaciju upravljanja EU fondovima bez *ex ante* kontrole od strane Komisije

U Crnoj Gori, put ka decentralizaciji sa ex-ante kontrolom je u početnoj fazi.

Trenutno, u okviru multilateralne pomoći koja ne dolazi iz EU pripremljena je kontrolna lista vezana za očekivane kvalifikacije/rezultate u pripremi i implemenaciji DIS-a. Ona služi kao indikator svih budućih obuka u organima državne uprave koji se bave IPA-om (NIPAC, NF, NAO, CFCU, SPO, PIU u resornim ministarstvima, revizorskom organu, IPA zajedničkom odboru za monitoring i sektorske koordinatore daljeg regionalnog razvoja i komponenti ljudskih resursa).

Osim toga, krajem juna 2007. g., organizovana je misija SIGMA-e u cilju procjene DIS nedostataka. Nakon ove misije, od nacionalnih vlasti se očekuje donošenje odluka o organizaciji i lokaciji svih pomenutih javnih organa.

3. BUDŽET (Iznosi u milionima €)

3.1. Indikativna tabela budžeta

Linija prioriteta	EU – IPA pomoć			Ukupno kofinansiran je projekta (indikativn)	Ukupno (IPA plus kofinansiranje)
	Jačanje institucija	Investicija	Ukupno (IB i INV)		
I Politički zahtjevi	4.20	1.80	6.00	0.60	6.60
1. Civilno društvo	1.00	0.00	1.00	0.00	1.00
2. Borba protiv organizovanog kriminala i korupcije	1.20	1.80	3.00	0.60	3.60
3. Reforma sudstva	2.00	0.00	2.00	0.00	2.00
II Socio-ekonomski zahtjevi	5.05	4.15	9.20	17.25	26.45
4. Podrška uspostavljanju Nacionalnog kvalifikacionog okvira	1.35	0.15	1.50	0.05	1.55
5. Jačanje sektora saobraćaja Upravljanje i infrastruktura	2.20	4.00	6.20	17.20	23.40
6. Usklađivanje tržišta energije	1.50	0.00	1.50	0.00	1.50
III Evropski standardi	5.80	1.65	7.45	0.48	7.93
7. Pravna harmonizacija-horizontalna	1.10	0.00	1.10	0.00	1.10
8. Jačanje veterinarskih službi	1.00	0.40	1.40	0.10	1.50
9. Jačanje institucionalnih kapaciteta Zavoda za statistiku– MONSTAT	0.80	0.00	0.80	0.00	0.80
10. Sistem javnih nabavki	1.10	0.15	1.25	0.05	1.30
11. Infrastruktura kvaliteta- standardizacija i metrologija	1.00	1.00	2.00	0.33	2.33
12. Poreska uprava	0.80	0.10	0.90	0.00	0.90
Ostalo					
13. Tehnička pomoć i sredstva za pripremu projekta			1.22 ³		1.22
Ukupno*	15.05	7.60	23.87*³	18.33	42.20

*Razlika u iznosu od 3.63 M € između 27.5M € navedenih u MIPD-u 2007-2009 i 23.87 miliona € u sadašnjoj komponenti Nacionalnog programa biće realizovana kroz odvojene Finansijske sporazume.

3.2 Princip kofinansiranja projekta finansiranih u okviru programa

Doprinos Zajednice je izračunat prema ukupnim prihvatljivim troškovima. Stopa doprinosa Zajednice iznosi 58.07% programskog budžeta. Ugovore o individualnim

³ Detaljni iznos je 1.220.504 €

⁴ Detaljni ukupni iznos je 23.870.504 €

grantovima, kojima se implementiraju projekti iz tačke 2b, će u cjelosti finansirati Komisija, u skladu sa članom 253, stav 1, pod-stav Pravilnika o sprovođenju Finansijske uredbe.

Pet projekata je kofinansirano iz Centralnog Vladinog budžeta, a jedan iz budžeta Glavnog grada Podgorica. Od tih šest aktivnosti, pet podržava investiranje, a jedan građenje institucija.

4. Sporazumi o sprovođenju

4.1 Metod sprovođenja

Evropska komisija će centralizovano sprovoditi program, u skladu sa Članom 53a Finansijske uredbe i odgovarajućim odredbama Pravilnika o njenom sprovođenju. Sprovođenje programa je povjereno Delegaciji Evropske komisije u Crnoj Gori.

4.2 Opšta pravila nabavki i procedura dodjeljivanja grantova

Kod nabavki će se poštovati odredbe Dijela 2, Glava IV Finansijske uredbe i Poglavlja 3 Dijela 2, Glava III Pravilnika o njenom sprovođenju kao i pravila i procedure ugovora o pružanju usluga, nabavci roba i ustupanju radova koji se finansiraju iz opšteg budžeta Evropskih zajednica, usvojenog od strane Komisije 24. maja 2007. godine (C(2007)2034), u cilju saradnje sa trećim zemljama.

Kod procedure dodjeljivanja grantova će se poštovati odredbe Dijela 1, Glava VI Finansijske uredbe i Dijela 1, Glava VI Pravilnika o njenom sprovođenju.

Komisija takođe koristi smjernice za postupanje, standardne obrasce i modele koji olakšavaju primjenu gore navedenih pravila, propisane u Praktičnom vodiču za sklapanje ugovora za spoljne aktivnosti Evropske Zajednice („Praktični vodič“), koji je objavljen na sajtu EuropeAida-a⁴, na dan počinjanja procedure nabavki ili dodjeljivanja grantova.

4.3 Principi sprovođenja Twinning projekata

Twinning projekti će biti uspostavljeni u formi sporazuma o grantu, kojima uprave izabраниh zemalja članica pristaju da obezbijede ekspertizu u određenom javnom sektoru prema naknadi nastalih troškova.

Sporazumom se može naročito obezbijediti dugoročni premještaj službenika koji, kao rezidentni Twinning savjetnik, ima savjetodavnu ulogu u upravi zemlje korisnice.

Sporazum o Twinning grantu će biti sastavljen u skladu sa relevantnim odredbama Dijela 1, Glava VI o grantovima Uredbe (EC, Euratom) Br. 1605/2002 i Uredbe Komisije (EC, Euratom), Br. 2342/2002⁵. Twinning priručnik je dostupan na sajtu Generalnog direktorata za proširenje Evropske komisije:

http://ec.europa.eu/enlargement/financial_assistance/institution_building/twinning_en.htm

4.4 Procjena uticaja na životnu sredinu i očuvanje prirode

Sva investiranja će se izvršiti u skladu sa relevantnim zakonodavstvom Zajednice u oblasti životne sredine.

Prema EIA-Direktivi Aneks I (Član 7c), komponenta investicija Projekta 6 (izgradnja Istočne zaobilaznice oko Podgorice) ne uključuje procjenu uticaja na životnu sredinu s

⁴ Trenutna adresa: http://ec.europa.eu/europeaid/tender/gestion/index_en.htm

⁵ OJ L 357, 31.12. 2002, str. 1

obzirom da njena dužina iznosi manje od 10km. Međutim, ta procjena je obavljena u cilju poštovanja crnogorskog zakonodavstva.

5. Monitoring i evaluacija

5.1 Monitoring

Komisija može preduzeti sve aktivnosti koje smatra potrebnim za monitoring datih programa.

5.2 Evaluacija

Programi će biti predmet *ex ante* evaluacija, privremenih i, prema potrebi, *ex post* evaluacija shodno članovima 57 i 82 IPA Pravilnika o sprovođenju⁶, u cilju poboljšanja kvaliteta, efektivnosti i dosljednosti pomoći Zajednice, kao i strategije i sprovođenja programa.

Rezultati *ex ante* i privremene evaluacije biće uzeti u obzir tokom programskog i implementacionog ciklusa.

Komisija takođe može izvršiti stratešku evaluaciju.

6. Revizija, finansijska kontrola i mjere protiv pronevjere

Računi i aktivnosti svih strana koje su učesnici programa, kao i svi ugovori i sporazumi kojima se program implementira, su predmet, sa jedne strane, nadzora i finansijske kontrole koje vrši Komisija (uključujući i Evropsku kancelariju protiv pronevjere) prema svom nahođenju, sama ili posredstvom spoljnog revizora, i sa druge strane, revizije Evropskog revizorskog suda. To podrazumijeva mjere kao što su *ex ante* verifikacija, raspisivanje tendera i ugovaranje koje vrši Delegacija u zemlji korisnici.

Kako bi obezbijedila efektivnu zaštitu finansijskih interesa Zajednice, Komisija (uključujući i Evropsku kancelariju protiv pronevjere) može sprovesti provjere i inspekcije na terenu, u skladu sa procedurama predviđenim u Uredbi savjeta (EC, Euratom), 2185/96⁷.

Kontrole i revizije su primjenjive na sve ugovarače, pod-ugovarače i korisnike grantova koji su finansirani od strane Zajednice.

7. Ograničene promjene

Ograničene promjene u implementaciji ovog programa koje utiču na osnovne elemente navedene u Članu 90 Pravilnika o sprovođenju Finansijske uredbe i koje su indikativne prirode⁸, može prihvatiti službenik za ovjeravanje po ovlašćenju (AOD) ili službenik za ovjeravanje po daljem ovlašćenju (AOSD), u skladu sa delegiranim ovlašćenjima koje mu je dodijelio AOD, u skladu sa principima valjanog finansijskog upravljanja bez izmjena finansijske odluke.

---

⁶ Uredba Komisije (EC) Br. 718/2007 iz juna 2007 (OJ L 170, 29.6. 2006, str. 1)

⁷ OJ L 292; 15.11.1996; str. 2

⁸ Ovi osnovni elementi indikativne prirode su, za grantove, indikativni iznos tendera i za nabavke, indikativni broj i tip predviđenih ugovora i indikativni vremenski okvir za započinjanje procedura nabavki.

ANEKS B

**OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU KOMISIJE EVROPSKIH
ZAJEDNICA I VLADE CRNE GORE, NA DAN 15.
NOVEMBRA 2007. GODINE**

OKVIRNI SPORAZUM

IZMEĐU

VLADE CRNE GORE

I

KOMISIJE EVROPSKIH ZAJEDNICA

O

**PRAVILIMA ZA SARADNJU KOJA SE ODOSE NA FINANSIJSKU
POMOĆ EZ CRNOJ GORI U OKVIRU SPROVOĐENJA
INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA)**

OKVIRNI SPORAZUM

IZMEĐU

VLADE CRNE GORE

I

KOMISIJE EVROPSKIH ZAJEDNICA

O

**PRAVILIMA ZA SARADNJU KOJA SE ODNOSE NA FINANSIJSKU
POMOĆ EZ CRNOJ GORI U OKVIRU SPROVOĐENJA
INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI (IPA)**

SADRŽAJ

Odjeljak I: Opšte odredbe.....	33
Član 1: Tumačenje.....	33
Član 2: Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine.....	33
Član 3: Svrha.....	33
Član 4: Opšta pravila o finansijskoj pomoći.....	34
Član 5: Metode sprovođenja.....	35
Odjeljak II : Upravljačke strukture i nadležni organi.....	36
Član 6: Uspostavljanje i imenovanje struktura i nadležnih organa za decentralizovano upravljanje.....	36
Član 7: Uspostavljanje i imenovanje struktura i nadležnih organa za centralizovano i zajedničko upravljanje.....	37
Član 8: Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura i nadležnih organa za podijeljeno upravljanje.....	38
Odjeljak III: Akreditacija i prenošenje upravljačkih ovlašćenja u okviru decentralizovanog upravljanja.....	38
Član 9: Zajednički zahtjevi.....	38
Član 10: Postupak za akreditaciju Nacionalnog službenika za ovjeravanje i Nacionalnog fonda od strane Službenika nadležnog za kreditaciju.....	39
Član 11: Postupak akreditacije operativnih struktura od strane Nacionalnog službenika za ovjeravanje	39
Član 12: Postupak prenošenja upravljačkih ovlašćenja od strane Komisije.....	40
Član 13: Povlačenje ili suspendovanje akreditacije Nacionalnog službenika za ovjeravanje i Nacionalnog fonda.....	40
Član 14: Povlačenje ili suspendovanje akreditacije operativnih struktura.....	41
Član 15: Povlačenje ili suspendovanje prenosa upravljačkih ovlašćenja	42
Član 16: Decentralizacija bez <i>ex-ante</i> kontrole Komisije.....	42
Član 17: Izjava o jemstvu Nacionalnog službenika za ovjeravanje.....	43
Član 18: Utvrđivanje izvještaja i mišljenja tijela nadležnog za reviziju i shodno postupanje Nacionalnog službenika za ovjeravanje i Komisije.....	43
Odjeljak IV: Opšta pravila finansijske pomoći Zajednice	44
Član 19: Podobnost troškova.....	44
Član 20: Vlasništvo nad kamatom.....	45
Član 21 : Tok revizije	45
Član 22 Intenzitet pomoći i stopa doprinosa Zajednice.....	45
Odjeljak V: Opšta pravila za sprovođenje.....	45
Član 23: Pravila o nabavci.....	45
Član 24: Promovisanje i uočljivost	46

Član 25:	Odobranje olakšica za realizaciju programa i izvršenje ugovora.....	47
Član 26:	Pravila o porezima, carinskim dažbinama i drugim fiskalnim troškovima.....	48
Član 27:	Nadzor, kontrola i revizija Komisije i Evropskog revizorskog suda.....	49
Član 28:	Sprječavanje nepravilnosti i prevare, mjere protiv korupcije.....	50
Član 29:	Nadoknada novčanih sredstava u slučaju nepravilnosti ili prevare.....	52
Član 30:	Finansijske korekcije.....	52
Član 31:	Finansijska usklađivanja.....	52
Član 32:	Kriterijumi za vršenje finansijskih korekcija.....	52
Član 33:	Postupak za finansijske korekcije.....	53
Član 34:	Povraćaj sredstava.....	53
Član 35:	Ponovno korišćenje doprinosa Zajednice.....	53
Član 36:	Praćenje u slučaju decentralizovanog upravljanja, odbori za monitoring.....	54
Član 37:	Praćenje u slučaju centralizovanog ili zajedničkog upravljanja.....	55
Član 38:	Godišnji i završni izvještaji o realizaciji.....	55
Član 39:	Zatvaranje programa u okviru decentralizovanog upravljanja.....	56
Član 40:	Zatvaranje programa u okviru centralizovanog ili zajedničkog upravljanja.....	56
Odjeljak VI:	Završne odredbe.....	56
Član 41:	Konsultacije.....	56
Član 42:	Usklađivanje razlika, arbitraža.....	57
Član 43:	Sporovi sa trećim licima	57
Član 44:	Obavještenja.....	57
Član 45:	Aneksi.....	58
Član 46:	Stupanje na snagu.....	58
Član 47:	Izmjene i dopune.....	58
Član 48:	Prestanak važenja	58
Član 49:	Jezik.....	58

Aneksi:

- ANEKS A: Funkcije i opšte odgovornosti struktura, nadležnih organa i tijela u skladu sa članom 8 Okvirnog sporazuma između Komisije i Vlade Crne Gore
- ANEKS B: Model Izjave o jemstvu Nacionalnog službenika za ovjeravanje u skladu sa članom 17 Okvirnog sporazuma između Komisije i Vlade Crne Gore
- ANEKS C: Model godišnjeg izvještaja o izvršenim revizijama od strane revizorskog organa Crne Gore u skladu sa članom 29(2)(b) Uredbe za sprovođenje IPA
- ANEKS D: Model godišnjeg revizorskog mišljenja od strane revizorskog organa Crne Gore u skladu sa članom 29(2)(b) Uredbe za sprovođenje IPA
- ANEKS E: Model revizorskog mišljenja od strane revizorskog organa Crne Gore o završnom izvještaju o troškovima za zatvaranje programa ili djelova programa u skladu sa članom 29(2)(b) Uredbe za sprovođenje IPA.

Komisija Evropskih zajednica, u daljem tekstu: «**Komisija**», postupajući za Evropsku zajednicu i u ime Evropske zajednice, u daljem tekstu: «Zajednica»

s jedne strane,

i

Vlade Crne Gore, postupajući u ime Crne Gore, u daljem tekstu: « **Korisnik**»

i zajedno, u daljem tekstu: «Strane ugovornice»,

s obzirom na to

- (1) da je, dana 1. avgusta 2006. godine, Savjet Evropske unije usvojio Uredbu (EZ) br. 1085/2006 od 17. jula 2006. godine ⁽⁹⁾ kojom se uspostavlja instrument za pretpristupnu pomoć (u daljem tekstu: «Okvirna uredba IPA»). Počev od 1. januara 2007. godine kada je stupio na snagu, ovaj novi instrument predstavlja jedinu zakonsku osnovu za pružanje finansijske pomoći zemljama kandidatima i zemljama potencijalnim kandidatima u njihovim nastojanjima da unaprijede političke, ekonomske i institucionalne reforme kako bi postale članice Evropske unije;
- (2) da je, dana 12. juna 2007. godine, Komisija usvojila uredbu za sprovođenje Okvirne uredbe IPA, sa detaljnim odredbama koje se primjenjuju na pitanja upravljanja i kontrole;
- (3) da novi instrument za pretpristupnu pomoć (IPA) zamjenjuje pet prethodno postojećih pretpristupnih instrumenata: Uredbu (EEZ) br. 3906/1989 o ekonomskoj pomoći određenim zemljama Centralne i Istočne Evrope, Uredbu (EZ) br. 1267/1999 o uvođenju instrumenta za strukturne politike pretpristupanja, Uredbu (EZ) br. 1268/1999 o podršci za pretpristupne mjere za poljoprivredni i ruralni razvoj, Uredbu (EZ) br. 2666/2000 o pomoći Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Saveznoj Republici Jugoslaviji i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji kojom se ukida Uredba (EZ) br. 1628/96 i kojom se mijenjaju i dopunjavaju Uredbe (EEZ) br. 3906/89 i (EEZ) br. 1360/90 i Odluke 97/256/EZ i 1999/311/EZ, i Uredbu (EZ) br. 2500/2001 o finansijskoj pomoći Turskoj;
- (4) da je Korisnik podoban na osnovu IPA kao što je predviđeno u Okvirnoj uredbi IPA i u Uredbi Komisije (EZ) br. 718/2007 od 12. juna 2007. godine,⁽¹⁰⁾ kojom se sprovodi Okvirna uredba IPA (u daljem tekstu: «Uredba za sprovođenje IPA»);
- (5) da Korisnik trenutno figurira u Aneksu 2 Okvirne uredbe IPA, i da bi, prema tome, trebalo da ima pristup Komponenti pomoći u tranziciji i izgradnji

---

⁹ Sl. list L 210, od 31. jula 2006, str. 82

¹⁰ Sl. list L 170, od 29. juna 2007, str. 1

institucija i Komponenti prekogranične saradnje koje su ustanovljene u okviru IPA i da će, čim Korisnik dobije status zemlje kandidata i shodno tome mjesto u Aneksu 1 navedene Uredbe, Korisniku u principu otvoriti pristup ostalim trima komponentama;

- (6) da je, prema tome, neophodno da se definišu pravila za saradnju koja se odnose na finansijsku pomoć EZ Korisniku u okviru IPA;

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

ODJELJAK I   OPŠTE ODREDBE

Član 1   Tumačenje

- (5) Ukoliko u ovom Okvirnom sporazumu nema nijedne izričite odredbe koja bi bila u suprotnom smislu, termini koji se koriste u ovom Sporazumu imaju isto značenje koje im je dato u Okvirnoj uredbi IPA i Uredbi za sprovođenje IPA.
- (6) Ukoliko u ovom Okvirnom sporazumu nema nijedne izričite odredbe koja bi bila u suprotnom smislu, upućivanja na ovaj Sporazum predstavljaju upućivanja na taj Sporazum sa svim njegovim izmjenama, dopunama i zamjenama koje budu povremeno vršene.
- (7) Bilo koja upućivanja na uredbe Savjeta ili Komisije odnose na onu verziju tih uredbi koja je navedena. Po potrebi, modifikacije tih uredbi se prenose u ovaj Okvirni sporazum putem izmjena i dopuna.
- (8) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju nikakav pravni značaj i ne utiču na tumačenje.

Član 2   Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine

Ako jedna odredba ovog Sporazuma bude ili postane nevažeća ili ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće uticati na važnost ostalih odredbi ovog Sporazuma. Strane ugovornice će zamijeniti bilo koju nevažeću odredbu važećom odredbom koja je najpribližnija svrsi i namjeni nevažeće odredbe. Strane ugovornice će popuniti bilo koju nenamjernu prazninu odredbom koja najbolje odgovara svrsi i namjeni ovog Sporazuma u saglasnosti sa Okvirnom uredbom IPA i Uredbom za sprovođenje IPA.

Član 3   Svrha

- (1) U cilju unaprjeđenja saradnje između Strana ugovornica i da bi se Korisniku pomoglo u progresivnom usklađivanju sa standardima i politikama Evropske unije, uključujući, gde je to adekvatno pravni sistem EU (*acquis communautaire*), u cilju pridruživanja, Strane ugovornice su saglasne da

sprovedu aktivnosti u raznim poljima koja su naznačena u dvije gore pomenute uredbe i u mjeri u kojoj to bude primjenjivo na Korisnika.

- (2) Aktivnosti na pružanju pomoći će se financirati i sprovoditi u okviru zakonskog, administrativnog i tehničkog okvira koji je utvrđen u ovom Sporazumu i dalje detaljno razrađen u sektorskim sporazumima i/ili sporazumima o finansiranju, ukoliko postoje.
- (3) Korisnik preduzima sve neophodne korake da obezbijedi propisno izvršenje svih aktivnosti na pružanju pomoći i da olakša sprovođenje predmetnih programa.

Član 4 Opšta pravila o finansijskoj pomoći

- (1) Na finansijsku pomoć koju Zajednica pruža u okviru IPA primjenjuju se sljedeći principi:
  - a) pomoć se pruža uz poštovanje principa dosljednosti, komplementarnosti, koordinacije, partnerstva i koncentracije;
  - b) pomoć je dosljedna politikama EU i njom se podržava usklađivanje sa *acquis communautaire*;
  - c) pomoć se pruža u skladu sa budžetskim principima utvrđenim u Uredbi Savjeta (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. juna 2002. godine⁽¹¹⁾ o Finansijskoj uredbi koja se primjenjuje na opšti budžet Evropskih zajednica (u daljem tekstu: «Finansijska uredba») i Pravilniku o njenom sprovođenju⁽¹²⁾;
  - d) pomoć se pruža tako da odgovara potrebama koje su definisane u procesu proširenja i mogućnostima Korisnika da tu pomoć realizuje. Uzimaju se u obzir i iskustva drugih;
  - e) Korisnik se podstiče da izgradi odnos pune odgovornosti prema procesu izrade programa pomoći i njihovoj realizaciji. Pomoć se jasno identifikuje kao intervencija EU;
  - f) aktivnosti će se valjano pripremiti, dok ciljevi koje treba ostvariti u datom periodu moraju biti definisani tako da su jasni i podložni verifikaciji; postignuti rezultati treba da se ocjenjuju na osnovu adekvatnih pokazatelja koji se mogu izmjeriti;
  - g) u toku raznih faza sprovođenja pomoći biće sprječavana svaka diskriminacija po osnovu pola, rasnog ili etničkog porijekla, religije ili vjere, invaliditeta, starosti ili seksualne opredijeljenosti;
  - h) ciljevi prepristupne pomoći ostvaruju se u okviru održivog razvoja i napora koje Zajednica ulaže u zaštitu i poboljšanje stanja životne sredine.

---

¹¹ Sl. list L 248, od 16. septembra 2002, str. 1, izmijenjena i dopunjena Uredbom br. 1995/2006 od 13. decembra 2006. godine (Sl. list L 390, od 30. decembra 2006, str. 1)

¹² Uredba Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002 od 23. decembra 2002. kojom se utvrđuju detaljna pravila za sprovođenje Uredbe Savjeta (EZ, Euratom) br. 1605/2002 (Sl. list L 357, od 31. decembra 2002, str. 1), posljednji put izmijenjena i dopunjena Uredbom Komisije br. 478/2007 od 23. aprila 2007 (Sl. list L 111, od 28. aprila 2007)

- (2) Pomoć Korisniku će se zasnivati na prioritetima identifikovanim u postojećim dokumentima, t.j. Evropskom partnerstvu, izvještajima i strateškim dokumenatima sadržanim u godišnjim paketima proširenja Komisije, i Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. Čim Korisnik dobije status zemlje kandidata i čim se shodno tome pojavi u Aneksu 1 Okvirne uredbe IPA, pomoć za Korisnika može da se zasniva i na prioritetima koji su utvrđeni u Partnerstvu za pristupanje, nacionalnom programu za usvajanje *acquis communautaire* i pregovaračkom okviru.
- (3) Sve aktivnosti za koje se dobija pomoć u okviru IPA moraju u principu biti istovremeno finansirane i od Korisnika i Zajednice, ukoliko nije drugačije dogovoreno u Sektorskom sporazumu ili Sporazumu o finansiranju.
- (4) Ukoliko izvođenje aktivnosti zavisi od finansijskih sredstava koja treba angažovati iz sopstvenih resursa Korisnika ili iz drugih izvora, finansijska sredstva Zajednice postaju raspoloživa u isto vrijeme kao i finansijska sredstva Korisnika i/ili drugih izvora sredstava.
- (5) Pružanje finansijske pomoći od strane Zajednice u okviru IPA uslovljeno je ispunjavanjem obaveza koje Korisnik ima na osnovu Okvirnog sporazuma i na osnovu Sektorskog sporazuma ili Sporazuma o finansiranju, ukoliko su sklopljeni.

Član 5   Metode sprovođenja

- (1) Za sprovođenje pomoći na osnovu IPA u Crnoj Gori, kao pravilo će se primjenjivati decentralizovano upravljanje, pri čemu Komisija prenosi upravljanje određenim postupcima na Korisnika, dok zadržava ukupnu krajnju odgovornost za izvršenje opšteg budžeta u skladu sa članom 53c Finansijske uredbe i odnosnim odredbama Sporazuma EZ. Decentralizovana uprava će najmanje pokrivati javno nadmetanje, proces ugovaranja i plaćanja od strane nacionalne uprave Korisnika. Operacije će se sprovoditi u skladu sa odredbama utvrđenim u članu 53c Finansijske uredbe i članovima na koje upućuje ovaj član.
- (2) Međutim, ugovorne strane mogu da se saglase da koriste:
  - a) centralizovano upravljanje definisano u članu 53a Finansijske uredbe u okviru Komponente pomoći u tranziciji i jačanja institucija, posebno za regionalne i horizontalne programe, i u okviru Komponente prekogranične saradnje. Ono takođe može biti korišćeno za tehničku pomoć unutar bilo koje IPA komponente. Operacije se sprovode u skladu sa odredbama iz članova 53 tačka (a), 53a i 54 do 57 Finansijske uredbe;
  - b) zajedničko upravljanje definisano u članu 53d Finansijske uredbe za Komponentu pomoći u tranziciji i jačanja institucija, posebno za regionalne i horizontalne programe, i za programe koji uključuju međunarodne organizacije. Operacije se sprovode u skladu sa odredbama iz članova 53 tačka (c) i 53d Finansijske uredbe;

- c) podijeljeno upravljanje kako je utvrđeno u članu 53b Finansijske uredbe u okviru Komponente prekogranične saradnje, za prekogranične programe koji uključuju države članice Evropske unije. Operacije se sprovode u skladu sa odredbama iz članova 53 tačka (b), 53b i Glave II Drugog dijela Finansijske uredbe. Sljedeća posebna odredba se uzima u obzir pri sprovođenju prekograničnih programa sa državama članicama.

U slučaju kada jedna ili više država članica Evropske unije i Korisnik učestvuju u prekograničnom programu, a nijesu još uvijek spremni za sprovođenje cijelog programa pod podijeljenim upravljanjem, onaj dio programa koji se odnosi na državu(e) članicu(e) sprovodi se u skladu sa Glavom II (Komponenta prekogranične saradnje), Poglavlje III, Odjeljak 2 Uredbe za sprovođenje IPA programa (članovi 101 do 138), a onaj dio programa koji se odnosi na Korisnika sprovodi se u skladu sa Glavom II, Poglavljem III, Odjeljkom 3 Uredbe za sprovođenje IPA programa. (Na članove 139 do 146 Uredbe za sprovođenje IPA, osim člana 142, primjenjuju se odredbe iz člana 110 koje se odnose na Zajednički odbor za monitoring).

- (3) Ukoliko to zahtijeva odnosna Odluka o finansiranju, Komisija i Korisnik sklapaju Sporazum o finansiranju u skladu sa članom 8 Uredbe o sprovođenju IPA programa o višegodišnjim ili godišnjim programima. Sporazumi o finansiranju se mogu sklapati između Komisije i nekoliko država korisnica u okviru IPA programa, uključujući Korisnika za pomoć za programe koji se odnose na više država i horizontalne inicijative.
- (4) Ovaj Okvirni sporazum primjenjuje se na sve Sporazume o finansiranju sklopljene između Strana ugovornica radi finansijske pomoći u okviru programa IPA. Tamo gdje postoje, Sektorski sporazumi u vezi s odnosnom komponentom primjenjuju se na sve Sporazume o finansiranju sklopljene u okviru te komponente. Ukoliko Sporazum o finansiranju ne postoji, pravila sadržana u ovom Okvirnom sporazumu primjenjuju se zajedno sa Sektorskim sporazumima, ako ih bude.

ODJELJAK II UPRAVLJAČKE STRUKTURE I NADLEŽNI ORGANI

Član 6 Uspostavljanje i imenovanje struktura i nadležnih organa za decentralizovano upravljanje

- (1) Korisnik mora imenovati sljedeće strukture i nadležne organe u slučaju decentralizovanog upravljanja:
- a) Službenik nadležan za akreditaciju (CAO);
  - b) Nacionalni IPA koordinator (NIPAC);

- c) Strateški koordinator za Komponentu regionalnog razvoja i Komponentu razvoja ljudskih resursa;
  - d) Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO)
  - e) Nacionalni fond (NF);
  - f) Operativne strukture po komponenti ili programu koje će se baviti upravljanjem i sprovođenjem pomoći na osnovu Uredbe za sprovođenje IPA programa;
  - g) Revizorski organ.
- (2) Posebni nadležni organi mogu se uspostaviti unutar opšteg okvira koji utvrđuju prethodno opisani nadležni organi i tijela unutar ili izvan operativnih struktura koje su na početku imenovane. Korisnik osigurava da krajnja odgovornost za funkcije operativnih struktura ostane na operativnoj strukturi koja je na početku imenovana. Takvo prestrukturiranje postaje formalno u pismenim sporazumima i podliježe akreditaciji od strane Nacionalnog službenika za ovjeravanje i prenosu upravljanja od strane Komisije.
- (3) Korisnik mora osigurati da se odgovarajuća podjela dužnosti primjenjuje na nadležne organe i tijela iz prethodnog stava 1. i 2. u skladu s članom 56. Finansijske uredbe. Dužnosti se dijele kada se različiti zadaci u vezi sa nekom transakcijom dodjeljuju različitom osoblju, čim se pomaže obezbjeđivanju da svaki zasebni zadatak bude pravilno obavljen.

Član 7   Uspostavljanje i imenovanje struktura i nadležnih organa za centralizovano ili zajedničko upravljanje

- (1) U slučaju centralizovanog ili zajedničkog upravljanja, Nacionalni IPA koordinator nastupa kao predstavnik Korisnika prema Komisiji. Brine se za održavanje bliske veze između Komisije i Korisnika, i u pogledu opšteg procesa pristupanja i u pogledu pomoći EU u prepristupnom periodu u okviru programa IPA.
- (2) Nacionalni IPA koordinator odgovoran je i za koordinaciju učešća Korisnika u odnosnim prekograničnim programima, kako sa državama članicama tako i sa drugim državama korisnicama, kao i u transnacionalnim, međuregionalnim ili programima saradnje na području morskog bazena u okviru drugih instrumenata Zajednice. U vezi sa malo prije pomenutom odgovornošću, Nacionalni IPA koordinator može delegirati zadatke na koordinatora programa prekogranične saradnje.
- (3) U slučaju Komponente prekogranične saradnje, operativne strukture imenuje i uspostavlja Korisnik, u skladu sa članom 139 Uredbe za sprovođenje IPA programa.

Član 8   Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, nadležnih organa i tijela

- (1) Nadležnim organima i tijelima navedenim u prethodnom članu 6 dodjeljuju se funkcije i zajedničke odgovornosti navedene u ANEKSU A uz ovaj Okvirni sporazum.
- (2) Posebne dodjele funkcija i odgovornosti u vezi s pojedinom komponentom mogu se odrediti u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju. Ne smiju biti u suprotnosti sa osnovnim pristupom odabranim za dodjelu funkcija i zajedničkih odgovornosti, kao što je prikazano u ANEKSU A.
- (3) Ukoliko je u okviru decentralizovanog upravljanja određenim osobama dodijeljena odgovornost za neku aktivnost u vezi sa upravljanjem, sprovođenjem i kontrolom programa, Korisnik je dužan da takvim osobama omogući izvršavanje dužnosti povezanih s tom odgovornošću, kao i u slučajevima u kojima nema hijerarhijske veze između njih i tijela koja učestvuju u toj aktivnosti. Korisnik je posebno dužan da tim osobama da ovlaštenje da, kroz formalne radne sporazume između njih i dotičnih tijela, mogu da uspostave:
  - a) odgovarajući sistem razmjene informacija, uključujući ovlaštenje da se, po potrebi, zahtijevaju informacije i pravo pristupa dokumentima i osoblju na licu mjesta;
  - b) standarde koji treba da budu zadovoljeni;
  - c) postupke kojih se treba pridržavati.

ODJELJAK III   AKREDITACIJA I PRENOŠENJE UPRAVLJAČKIH OVLAŠĆENJA U OKVIRU DECENTRALIZOVANOG UPRAVLJANJA

Član 9   Zajednički zahtjevi

Upravljanje koje se odnosi na komponentu, program ili mjeru može da bude prenijeto na Korisnika, ako i kada se ispune sljedeći zahtjevi:

- a) Korisnik ispunjava uslove iz člana 56 Finansijske uredbe, posebno u pogledu sistema upravljanja i kontrole. Sistemi upravljanja i kontrole uspostavljeni u Crnoj Gori obezbjeđuju djelotvornu i efikasnu kontrolu najmanje u područjima navedenim u Aneksu Uredbe o sprovođenju IPA programa i kako je navedeno pod brojem 1 c) u ANEKSU A uz ovaj Okvirni sporazum. Strane ugovornice se mogu dogovoriti oko dodatnih uslova u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju.
- b) Službenik nadležan za akreditaciju dao je akreditaciju Nacionalnom službeniku za ovjeravanje
  - i kao rukovodiocu nacionalnog fonda koji snosi ukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje fondovima EU u Crnoj Gori i koji odgovara za zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija;

- i u pogledu sposobnosti Nacionalnog službenika za ovjeravanje da ispunio odgovornosti radi efikasnog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole u okviru IPA programa.

Akreditacija Nacionalnog službenika za ovjeravanje obuhvata i Nacionalni fond, kao što je opisano u Aneksu A, 5.

- c) Nacionalni službenik za ovjeravanje je dao akreditaciju relevantnim operativnim strukturama.

Član 10 Postupak za akreditaciju Nacionalnog službenika za ovjeravanje i Nacionalnog fonda od strane Službenika nadležnog za akreditaciju

- (1) Akreditacija Nacionalnog službenika za ovjeravanje u skladu sa članom 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa zavisi od toga da li je on ispunio važećih zahtjeva iz člana 11 pomenute uredbe i kako je detaljnije određeno u Aneksu A, 4. Ovu akreditaciju prati revizorsko mišljenje koje sastavlja spoljni revizor funkcionalno nezavisan od svih učesnika u sistemu upravljanja i kontrole. Revizorsko mišljenje zasnivaće se na ispitivanjima sprovedenim u skladu sa međunarodno prihvaćenim revizorskim standardima.
- (2) Službenik nadležan za akreditaciju dužan je da obavijesti Komisiju o akreditaciji Nacionalnog službenika za ovjeravanje, najkasnije do momenta obavještenja o akreditaciji prve operativne strukture. Službenik nadležan za akreditaciju dužan je da osigura sve relevantne prateće podatke na zahtjev Komisije.
- (3) Službenik nadležan za akreditaciju dužan je da odmah obavijesti Komisiju o svim promjenama koje se odnose na nacionalnog službenika za ovjeravanje ili nacionalni fond. U slučaju da promjena utiče na Nacionalnog službenika za ovjeravanje ili Nacionalni fond u vezi s važećim zahtjevima iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa, Službenik nadležan za akreditaciju šalje Komisiji procjenu o posljedicama takve promjene na valjanost akreditacije. Ukoliko je takva promjena značajna, Službenik nadležan za akreditaciju dužan je takođe da obavijesti Komisiju o svojoj odluci koja se tiče akreditacije.

Član 11 Postupak akreditacije operativnih struktura od strane Nacionalnog službenika za ovjeravanje

- (1) Akreditacija operativne strukture podliježe ispunjavanju zahtjeva iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa. To ovjeravanje praćeno je revizorskim mišljenjem spoljnog revizora, koji je funkcionalno nezavistan od svih učesnika u sistemu upravljanja i kontrole. Revizorsko mišljenje se temelji na ispitivanjima sprovedenim u skladu sa međunarodno prihvaćenim revizorskim standardima.
- (2) Nacionalni službenik za ovjeravanje dužan je da obavijesti Komisiju o akreditaciji operativnih struktura i da obezbijedi sve relevantne prateće podatke na zahtjev Komisije, uključujući opis sistema upravljanja i kontrole.

Član 12 Postupak prenošenja upravljačkih ovlašćenja od strane Komisije

- (1) Komisija prenosi ovlaštenje za upravljanje na Korisnika tek nakon imenovanja i uspostavljanja tijela i nadležnih organa iz prethodnog člana 6 i nakon što se ispune uslovi iz ovog člana.
- (2) Prije prenosa ovlaštenja upravljanja, Komisija pregleda akreditacije Nacionalnog službenika za ovjeravanje i operativnih struktura, kako je navedeno u prethodnim članovima 10 i 11, i provjerava postupke i strukture bilo kojeg od predmetnih tijela ili nadležnih organa u Crnoj Gori. Ovo može uključiti provjere na licu mjesta od strane službi Komisije ili neke revizorske kuće sa kojom je Komisija sklopila pod-ugovor.
- (3) Komisija, u svojoj odluci o prenosu ovlaštenja upravljanja, može odrediti dodatne uslove, u cilju obezbjeđenja ispunjavanja zahtjeva iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa. Ti dodatni uslovi moraju se ispuniti u okviru utvrđenog roka, koji određuje Komisija, kako bi prenos ovlaštenja upravljanja ostao na snazi.
- (4) Odlukom Komisije o prenosu ovlaštenja upravljanja utvrđuje se popis *ex ante* kontrola, ako ih bude, koje će Komisija sprovesti kod tendera za ugovore, objavljivanja poziva za podnošenje prijedloga kao i kod dodjela ugovora i bespovratnih sredstava. Ovaj popis može se razlikovati u zavisnosti od komponenti ili programa. *Ex ante* kontrole se primjenjuju, u zavisnosti od komponenti ili programa, sve dok Komisija ne dopusti decentralizovano upravljanje bez *ex ante* kontrola, kao što je navedeno u članu 16 ovog Sporazuma.

Član 13 Povlačenje ili suspendovanje akreditacije Nacionalnog službenika za ovjeravanje i Nacionalnog fonda

- (1) Nakon prenosa ovlaštenja upravljanja od strane Komisije, Službenik nadležan za akreditaciju odgovoran je za praćenje trajnog ispunjenja svih zahtjeva da bi se ova akreditacija zadržala i dužan je da obavijesti Komisiju o svim značajnim promjenama u vezi sa njom.
- (2) Ukoliko bilo koji od važećih zahtjeva iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa nije, ili više nije, ispunjen, Službenik nadležan za akreditaciju dužan je da ili suspenduje ili povuče akreditaciju Nacionalnog službenika za ovjeravanje i da odmah obavijesti Komisiju o svojoj odluci i razlozima za tu odluku. Službenik nadležan za akreditaciju naročito je dužan da se uvjeri da su ti zahtjevi ponovno ispunjeni prije vraćanja akreditacije. Takvo uvjeravanje prati revizorsko mišljenje, kao što je navedeno u članu 10, stav 1 ovog Sporazuma.
- (3) U slučaju da Službenik nadležan za akreditaciju povuče ili suspenduje akreditaciju Nacionalnog službenika za ovjeravanje, primjenjuju se sljedeće odredbe:
  - Komisija prestaje da prenosi sredstva Korisniku za period kada akreditacija nije na snazi;

- Tokom razdoblja u kojem akreditacija nije na snazi, svi računi u eurima ili računi u eurima za predmetne komponente biće blokirani, a isplate koje je Nacionalni fond izvršio sa tih blokiranih računa u eurima neće se smatrati prihvatljivim za finansiranje Zajednice;
- Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge finansijske korekcije, Komisija može sprovesti finansijske korekcije, kako je navedeno u članu 30 ovog Sporazuma, protiv Korisnika u vezi sa prethodnim nepoštovanjem zahtjeva za prenos ovlašćenja upravljanja.

Član 14   Povlačenje ili suspendovanje akreditacije operativnih struktura

- (1) Nakon prenosa ovlašćenja upravljanja od strane Komisije, Nacionalni službenik za ovjeravanje je odgovoran za praćenje trajnog ispunjenja svih zahtjeva da bi se ova akreditacija zadržala i dužan je da obavijesti Komisiju i Službenika nadležnog za akreditaciju o svim značajnim promjenama u vezi s njom.
- (2) Ukoliko bilo koji od zahtjeva iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa nije, ili više nije, ispunjen, Nacionalni službenik za ovjeravanje je dužan ili da suspenduje ili da povuče akreditaciju predmetne operativne strukture, i da odmah obavijesti Komisiju i Službenika nadležnog za akreditaciju o svojoj odluci i razlozima za takvu odluku. Nacionalni službenik za ovjeravanje je dužan da se uvjeri da su ti zahtjevi ponovo ispunjeni prije vraćanja predmetne akreditacije. Ovo uvjeravanje prati revizorsko mišljenje, kao što je navedeno u članu 11, stav 1 ovog Sporazuma.
- (3) U slučaju da Nacionalni službenik za ovjeravanje povuče ili suspenduje akreditaciju operativne strukture, primjenjuju se sljedeće odredbe:
  - Komisija prestaje da prenosi Korisniku sredstva programe ili operacije koje sprovodi dotična operativna struktura za period dok je akreditacija suspendovana ili povučena;
  - Ne dovodeći u pitanje bilo koju drugu finansijsku korekciju, Komisija može sprovesti finansijske korekcije, kao što je utvrđeno u članu 30 ovog Sporazuma, protiv Korisnika u vezi sa prethodnim nepoštovanjem zahtjeva i uslova za prenos ovlašćenja upravljanja;
  - Nove pravne obaveze preuzete od strane predmetne operativne strukture ne smatraju se prihvatljivim za vrijeme trajanja perioda u kojem akreditacija nije na snazi;
  - Nacionalni službenik za ovjeravanje je odgovoran za preduzimanje odgovarajućih zaštitnih mjera u vezi sa izvršenim isplatama ili potpisanim ugovorima predmetne operativne strukture.

Član 15   Povlačenje ili suspendovanje prenosa upravljačkih ovlašćenja

- (1) Komisija nadgleda usaglašenost sa zahtjevima iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa.
- (2) Nezavisno od odluke Službenika nadležnog za akreditaciju da zadrži, suspenduje ili povuče akreditaciju Nacionalnog službenika za ovjeravanje ili odluke Nacionalnog službenika za ovjeravanje da zadrži, suspenduje ili povuče akreditaciju operativne strukture, Komisija može da povuče ili suspenduje prenos ovlašćenja upravljanja u bilo kojem trenutku, posebno u slučaju kada neki od zahtjeva pomenutih u članu 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa nijesu, ili više nijesu, ispunjeni.
- (3) U slučaju da Komisija povuče ili oduzme prenos prava upravljanja, primjenjuju se sljedeće odredbe:
  - Komisija prestaje da prenosi sredstava Korisniku;
  - Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge finansijske korekcije, Komisija može sprovesti finansijske korekcije, kao što je navedeno u članu 30 ovog Sporazuma, protiv Korisnika u vezi sa prethodnim nepoštovanjem zahtjeva za prenos ovlašćenja upravljanja.

Komisija može da definiše ostale posljedice takvog suspendovanja ili povlačenja u posebnoj Odluci Komisije.

- (4) Odlukom Komisije mogu se utvrditi odredbe koje se tiču suspendovanja ili povlačenja prenosa prava upravljanja u vezi sa pojedinim tijelima ili nadležnim organima.

Član 16 Decentralizacija bez *ex-ante* kontrole Komisije

- (1) Decentralizacija bez *ex-ante* kontrole Komisije je cilj sprovođenja svih komponenti IPA programa gdje se pomoć sprovodi na decentralizovanoj osnovi, u skladu sa članom 5 ovog Sporazuma. Vrijeme postizanja ovog cilja može se razlikovati u zavisnosti od predmetne komponente IPA programa.
- (2) Prije odustajanja od *ex-ante* kontrola, navedenih u Odluci Komisije o prenosu upravljanja, Komisija je dužna da se uvjeri u djelotvorno funkcionisanje predmetnog sistema upravljanja i kontrole, u skladu sa relevantnim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima. Komisija posebno nadgleda sprovođenje, od strane Korisnika, plana sadržanog u Sporazumu o finansiranju, koji se može odnositi na postupno odricanje od različitih vrsta *ex-ante* kontrola. Komisija će propisno razmotriti rezultate koje Korisnik postiže u ovom kontekstu, posebno u pružanju pomoći i procesu pregovaranja.

Član 17 Izjava o jemstvu Nacionalnog službenika za ovjeravanje

- (1) Nacionalni službenik za ovjeravanje daje godišnju izjavu o upravljanju koja obuhvata
  - njegovu ukupnu odgovornost, u funkciji direktora Nacionalnog fonda, za finansijsko upravljanje fondovima EU u Crnoj Gori i za zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija;
  - njegovu odgovornost za djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole na osnovu IPA programa.

Ova izjava o upravljanju će biti u formi Izjave o jemstvu koju treba dostaviti Komisiji do 28. februara svake godine uz kopiju Službeniku nadležnom za akreditaciju.

- (2) Izjava o jemstvu se temelji na stvarnom nadzoru sistema upravljanja i kontrole koji sprovodi Nacionalni službenik za ovjeravanje tokom finansijske godine.
- (3) Izjava o jemstvu se sastavlja prema priloženom primjeru u **ANEKSU B** uz ovaj Okvirni sporazum.
- (4) Ukoliko potvrde koje se odnose na djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole i zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija koje treba dati kroz Izjavu o jemstvu ne mogu da se dobiju, Nacionalni službenik za ovjeravanje je dužan da obavijesti Komisiju, uz kopiju Službeniku nadležnom za akreditaciju, o razlozima i mogućim posljedicama kao i o mjerama preduzetim za ispravku situacije i zaštitu interesa Zajednice.

Član 18 Utvrđivanje izvještaja i mišljenja organa nadležnog za reviziju i shodno postupanje Nacionalnog službenika za ovjeravanje i Komisije

- (1) U zavisnosti od detaljnih funkcija i odgovornosti revizorskog organa definisanih u **ANEKSU A** uz ovaj Okvirni sporazum, revizorski organ će utvrditi naročito sljedeće izvještaje i mišljenja:
  - a) Godišnji izvještaj o revizorskim aktivnostima prema modelu iz **ANEKSA C** uz ovaj Okvirni sporazum;
  - b) Godišnje mišljenje revizora o sistemu upravljanja i kontrole prema modelu iz **ANEKSA D** uz ovaj Okvirni sporazum;
  - c) Godišnje mišljenje revizora o završnom izvještaju o troškovima za zatvaranje programa ili dijelova programa prema modelu iz **ANEKSA E** uz ovaj Okvirni sporazum.
- (2) Poslije prijema godišnjeg izvještaja o revizorskim aktivnostima i godišnjeg mišljenja revizora iz stava 1, Nacionalni službenik za ovjeravanje:

- a) odlučuje da li su potrebna bilo koja poboljšanja u sistemima upravljanja i kontrole, evidentira odluke u tom smislu i obezbjeđuje blagovremeno sprovođenje tih poboljšanja;
  - b) vrši neophodna usklađivanja u zahtjevima za plaćanja koja se šalju Komisiji.
- (3) Komisija može da odluči bilo da sama preduzme radnje praćenja kao odgovor na izvještaje i mišljenja, na primjer iniciranjem finansijskog korektivnog postupka, ili da zahtijeva da Korisnik pokrene postupak, obavještavajući nacionalnog službenika za ovjeravanje i službenika nadležnog za akreditaciju o svojoj odluci.

ODJELJAK IV   OPŠTA PRAVILA FINANSIJSKE POMOĆI ZAJEDNICE

Član 19   Podobnost troškova

- (1) U slučaju decentralizovanog upravljanja, uprkos akreditaciji od strane Službenika nadležnog za akreditaciju i Nacionalnog službenika za ovjeravanje, potpisani ugovori i dodaci, nastali troškovi i izvršena plaćanja od strane nacionalnih vlasti neće biti podobni za finansiranje u okviru IPA programa prije nego što Komisija prenese upravljanje na date strukture i organe. Krajnji datum za podobnost troškova utvrđuje se u Sporazumima o finansiranju, po potrebi.
- (2) Odstupanjem od stava 1,
- a) tehnička pomoć dobijena kao podrška za uspostavljanje sistema upravljanja i kontrole može da bude prihvatljiva prije početnog prenosa ovlašćenja za upravljanje, za troškove koji nastanu posle 1. januara 2007. godine;
  - b) troškovi koji nastanu poslije upućivanja poziva za podnošenje prijedloga ili poziva za podnošenje ponuda mogu takođe da budu prihvatljivi ukoliko poziv bude upućen prije početnog prenosa ovlašćenja za upravljanje, ukoliko se to prvo prenošenje ovlašćenja za upravljanje izvrši u okviru rokova koji su definisani u rezervnoj klauzuli koja treba da se unese za date operacije odnosno pozive i ukoliko se dobije prethodna saglasnost Komisije za data dokumenta. Pozivi za podnošenje prijedloga ili ponuda mogu da budu poništeni ili modifikovani u zavisnosti od odluke o prenošenju ovlašćenja upravljanja.
- (3) Troškovi koji se finansiraju u okviru programa IPA nijesu predmet nijednog drugog finansiranja iz budžeta Zajednice.
- (4) Osim stavova od 1 do 3 ovog člana, detaljnija pravila o podobnosti troškova mogu da budu definisana i Sporazumima o finansiranju ili Sektorskim sporazumima.

Član 20   Vlasništvo nad kamatom

Kamata zarađena na bilo kojem od računa u eurima koji se odnose na pojedine komponente ostaje u vlasništvu Korisnika. Kamata nastala finansiranjem programa od strane Zajednice knjiži se isključivo na taj program, a smatra se kao sredstvo za Korisnika u obliku nacionalnog javnog doprinosa i prikazuje se Komisiji u trenutku završnog zatvaranja programa.

Član 21 Tok revizije

Nacionalni službenik za ovjeravanje brine se da sve relevantne informacije budu dostupne kako bi se u svakom trenutku osigurao dovoljno dobar tok revizije. Te informacije uključuju dokumentovane dokaze o odobrenju zahtjeva za plaćanje, knjiženju i plaćanju takvih zahtjeva, te o obradi avansa, garancija i dugova.

Član 22 Intenzitet pomoći i stopa doprinosa Zajednice

- (1) Doprinos Zajednice obračunava se u odnosu na prihvatljive troškove, kao što je određeno u II dijelu Uredbe o sprovođenju IPA za svaku komponentu programa IPA.
- (2) Odlukama o finansiranju kojima se usvajaju godišnji ili višegodišnji programi za svaku komponentu programa IPA određuje se najviši indikativni iznos doprinosa Zajednice i shodno tome najviša stopa za svaku liniju prioriteta.

ODJELJAK V OPŠTA PRAVILA ZA SPROVOĐENJE

Član 23 Pravila o nabavci

- (1) Pomoć u okviru svih komponenti IPA vodi se u skladu sa pravilima za spoljnu pomoć koja su sadržana u Finansijskoj uredbi. To se ne odnosi na pomoć koja se sprovodi na osnovu prelaznih aranžmana člana 99 Uredbe o sprovođenju programa IPA u onom dijelu programa koji se ostvaruje na teritoriji država članica, osim ako država članica učesnica nije odlučila drukčije.
- (2) Rezultati postupaka nadmetanja objavljuju se u skladu sa pravilima iz prethodnog stava 1 i na način koji je detaljnije naveden u članu 24, stav 3 ovog Sporazuma.
- (3) Pravila za učestvovanje i porijeklo navedena u članu 19 Okvirne uredbe o programu IPA primjenjuju se na sve postupke dodjele ugovora u okviru programa IPA.
- (4) Svi ugovori o pružanju usluga, nabavci roba i ustupanju radova dodjeljuju se i sprovode se u skladu sa postupcima i standardnom dokumentacijom koju navodi i objavljuje Komisija za sprovođenje spoljnih operacija, a koja je na snazi u trenutku pokretanja predmetnog postupka, osim ako nije drukčije utvrđeno u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju.

Član 24 Promovisanje i vidljivost

- (1) U slučaju centralizovanog i zajedničkog upravljanja, informacije o programima i

- operacijama obezbjeđuje Komisija uz pomoć nacionalnog IPA koordinatora, po potrebi. U slučaju decentralizovanog upravljanja i u svim slučajevima za programe ili djelove programa unutar komponente prekogranične saradnje koji se ne sprovode kroz podijeljeno upravljanje, Korisnik, posebno nacionalni IPA koordinator, obezbjeđuje informacije o programima i operacijama i njihovo promovisanje. U slučaju podijeljenog upravljanja, države članice i Korisnik obezbjeđuju informacije o programima i operacijama i njihovo promovisanje. Informacije se usmjeravaju na građane i korisnike, sa ciljem naglašavanja uloge Zajednice i obezbjeđivanja transparentnosti.
- (2) U slučaju decentralizovanog upravljanja, operativne strukture su odgovorne za organizovanje objavljivanja popisa krajnjih korisnika, naziva operacija i iznosa finansiranja iz sredstava Zajednice alociranih na operacije dodjelom bespovratnih sredstava na sljedeći način:
- a) Promovisanje se obavlja prema standardnoj prezentaciji, na za to određenom i lako dostupnom mjestu na internet stranicama Korisnika. Ukoliko takva promocija putem interneta nije moguća, informacije se objavljuju bilo kojim drugim odgovarajućim sredstvom, uključujući nacionalni službeni list.
  - b) Promovisanje se vrši tokom prvih šest mjeseci u godini nakon zatvaranja budžetske godine prema kojoj su sredstva dodijeljena Korisniku.
  - c) Korisnik je dužan da Komisiji dostavi adresu mjesta promovisanja. Ukoliko se informacije objavljuju na neki drugi način, Korisnik je dužan da Komisiji dostavi potpune podatke o korišćenim sredstvima.
  - d) Operativne strukture dužne su da osiguraju da krajnji korisnik bude informisan o tome da prihvatanje sredstava ujedno predstavlja i prihvatanje njihovog uključivanja na ovaj objavljeni popis korisnika. Svi lični podaci sadržani u ovom popisu svakako se obrađuju u skladu sa zahtjevima Uredbe (EZ) br. 45/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2000. godine o zaštiti osoba pri obradi ličnih podataka u ustanovama i tijelima Zajednice i o slobodnom protoku takvih podataka (¹³), i uz propisno poštovanje zahtjeva sigurnosti.
- (3) U slučaju decentralizovanog upravljanja, nadležna tijela pripremaju obavještenje o dodjeli ugovora, nakon potpisivanja ugovora, i šalju ga Komisiji radi objavljivanja. Obavještenje o dodjeli ugovora može objaviti i Korisnik u odgovarajućim nacionalnim publikacijama.
- (4) Komisija i nadležne nacionalne, regionalne ili lokalne vlasti Korisnika ugovaraju usklađen niz aktivnosti radi dostupnosti i promovisanja u Crnoj Gori informacija o pomoći u okviru programa IPA. Postupci za sprovođenje tih aktivnosti navode se u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju.
- (5) Sprovođenje aktivnosti iz stava 4 je odgovornost krajnjih korisnika, a može se finansirati iz iznosa opredijeljenog za date programe ili operacije.

Član 25   Odobravanje olakšica za realizaciju programa i izvršenje ugovora

¹³ Sl. list L 8, od 12. januara 2001, str. 1

- (1) U cilju osiguranja djelotvorne realizacije programa u okviru programa IPA, Korisnik je dužan da preduzme sve potrebne mjere kako bi osigurao:
- a) da u slučaju tenderskih postupaka radi pružanja usluga, nabavke roba ili ustupanja radova fizička ili pravna lica kvalifikovana za učešće u postupcima nadmetanja u skladu sa članom 23 ovog Sporazuma imaju pravo na privremeni smještaj i boravak tamo gdje to značaj ugovora opravdava. To se pravo stiče tek nakon što je objavljen poziv na dostavljanje ponuda, a uživa ga tehničko osoblje potrebno za sprovođenje istraživanja i drugih mjera koje prethode izradi ponuda. To pravo prestaje mjesec dana nakon odluke o dodjeli ugovora;
  - b) da se osoblju koje učestvuje u aktivnostima koje finansira Zajednica i članovima njihovih najužih porodica ne mogu odobriti manje povoljne pogodnosti, povlastice i izuzeća od onih koji se obično odobravaju ostalom međunarodnom osoblju zaposlenom u Crnoj Gori, na osnovu bilo kojeg drugog bilateralnog ili multilateralnog sporazuma ili aranžmana za pomoć i tehničku suradnju;
  - c) da se osoblju koje učestvuje u aktivnostima koje finansira Zajednica i članovima njihovih najužih porodica dopusti ulazak u Crnu Goru, njihovo nastanjivanje u Crnoj Gori, rad i odlazak iz Crne Gore, kako to priroda predmetnog ugovora opravdava;
  - d) izdavanje svih dozvola potrebnih za uvoz roba, prije svega profesionalne opreme, potrebnih za izvođenje predmetnog ugovora, u skladu sa postojećim zakonima, pravilima i propisima Korisnika;
  - e) da će uvoz koji se obavlja u okviru instrumenta IPA biti oslobođen carina, uvoznih dažbina i drugih fiskalnih troškova;
  - f) izdavanje svih dozvola potrebnih za ponovni izvoz gore pomenutih roba, nakon što predmetni ugovor bude u potpunosti izvršen;
  - g) izdavanje odobrenja za uvoz ili kupovinu deviza potrebnih za sprovođenje predmetnog ugovora i primjena nacionalnih propisa o deviznoj kontroli na nediskriminatorni način prema izvođačima, bez obzira na njihovu nacionalnost ili sjedište poslovanja;
  - h) izdavanje svih dozvola potrebnih za iznošenje iz zemlje sredstava primljenih u vezi sa aktivnošću koja se finansira u okviru programa IPA, u skladu sa propisima o deviznoj kontroli u Crnoj Gori.
- (2) Korisnik je dužan da osigura punu saradnju svih relevantnih tijela. On obeubjeđuje i pristup preduzećima u državnom vlasništvu i ostalim državnim institucijama, koje učestvuju ili su neophodne u realizaciji programa ili izvršenju ugovora.

Član 26 Pravila o porezima, carinskim dažbinama i drugim fiskalnim troškovima

- (1) Osim u slučaju kada je drugačije određeno u Sektorskom sporazumu ili Sporazumu o financiranju, porezi, carinske i uvozne dažbine ili drugi troškovi s jednakim dejstvom ne finansiraju se iz sredstava programa IPA.

(2) Primjenjuju se sljedeće detaljne odredbe:

- a) Carinske dažbine, uvozne dažbine, porezi ili fiskalni troškovi s jednakim dejstvom u slučaju uvoza robe na osnovu ugovora koji se finansira sredstvima Zajednice ne finansiraju se iz sredstava programa IPA. Uvezena roba o kojoj je riječ propušta se od mjesta ulaska u Crnu Goru da bi bila isporučena izvođaču, shodno odredbama predmetnog ugovora, i da bi se mogla odmah koristiti za potrebe redovnog izvršavanja ugovora, zanemarujući pri tom bilo kakva odlaganja ili sporove oko naplate pomenutih dažbina, poreza ili troškova;
- b) Ugovori o pružanju usluga, nabavci roba ili izvođenju radova koje realizuju izvođači registrovani u Crnoj Gori ili strani izvođači, a koji se finansiraju iz sredstava Zajednice, u Crnoj Gori ne podliježu plaćanju poreza na dodatu vrijednost, taksu za ovjeru ili upis dokumentacije, odnosno fiskalnih opterećenja sa jednakim dejstvom, bilo da takva opterećenja već postoje ili će se tek uvesti. Izvođači iz EZ oslobođeni su plaćanja poreza na dodatu vrijednost (PDV) za pružene usluge, isporučenu robu i/ili radove koje su izvršili na osnovu ugovora sa EZ uz pravo izvođača na prebijanje ili oduzimanje ulaznog PDV plaćenog u vezi sa pruženim uslugama, isporučenom robom i/ili izvršenim radovima od ukupnog PDV koji su oni naplatili za bilo koju od svojih drugih transakcija. Ukoliko izvođači iz EZ nijesu u mogućnosti da iskoriste ovu mogućnost, imaju pravo na povraćaj PDV, plaćenog u Crnoj Gori, neposredno od poreskih organa po podnošenju pismenog zahtjeva uz priloženu potrebnu dokumentaciju koja je neophodna po nacionalnom/lokalnom zakonu za povraćaj i uz ovjereni primjerak predmetnog ugovora s EZ.

U smislu ovog Okvirnog sporazuma, termin „izvođač iz EZ“ tumači se kao fizičko ili pravno lice, koje pruža usluge i/ili isporučuje robu i/ili izvodi radove i/ili realizuje donaciju na osnovu ugovora sa EZ. Termin „izvođač iz EZ“ obuhvata i savjetnike angažovane za pretpristupni period, koji se još nazivaju i rezidentni savjetnici za programe „bratimljenja“ („twinning“), kao i stručnjake uključene u „twinning“ sporazume ili ugovore. Termin "ugovor sa EZ" podrazumijeva svaki pravno obavezujući dokument putem kojeg se neka aktivnost finansira u okviru IPA programa, a kojeg potpisuje EZ ili Korisnik.

Za ove izvođače važe proceduralne povlastice koje su najmanje jednake onima koje se primjenjuju na izvođače po osnovu bilo kojeg drugog bilateralnog ili multilateralnog sporazuma ili aranžmana o pomoći i tehničkoj saradnji.

- c) Dobit i/ili prihodi koji nastanu iz ugovora sa EZ, oporezuju se u Crnoj Gori u skladu sa nacionalnim/lokalnim poreskim sistemom. Međutim, fizička i pravna lica, uključujući osoblje privremeno nastanjeno izvan svoje zemlje, iz država članica Evropske unije ili drugih država prihvatljivih u okviru IPA, koja izvršavaju ugovore koji se finansiraju sredstvima Zajednice, oslobođena su tih poreza u Crnoj Gori.

- d) Lične stvari i kućni predmeti koji se uvoze za ličnu upotrebu fizičkih lica (i članova njihove najuže porodice), osim lokalno zaposlenih, koji obavljaju poslove definisane u ugovorima o tehničkoj saradnji, oslobođene su plaćanja carinskih dažbina, uvoznih dažbina, poreza i drugih fiskalnih troškova s jednakim dejstvom, s tim da navedene lične stvari i kućni predmeti budu ili ponovno izvezeni ili otuđeni u državi, u skladu s propisima koji su na snazi u Crnoj Gori nakon prestanka ugovora.

Član 27 Nadzor, kontrola i revizija Komisije i Evropskog revizorskog suda

- (1) Svi Sporazumi o finansiranju kao i iz njih proizašli programi i ugovori podliježu nadzoru i finansijskoj kontroli od strane Komisije, uključujući Evropsku kancelariju protiv pronevjere (European Anti-Fraud Office, OLAF) i revizije Evropskog revizorskog suda. To uključuje pravo Delegacije Komisije u Crnoj Gori da preduzme mjere *ex-ante* kontrole nad tenderskim i ugovornim postupcima koje sprovode predmetne operativne strukture, sve dok se od *ex-ante* kontrole ne odustane u skladu sa članom 16 ovog Sporazuma. Propisno ovlašćeni zastupnici ili predstavnici Komisije i OLAF-a imaju pravo da izvrše sve tehničke i finansijske provjere koje Komisija i OLAF smatraju neophodnim da bi pratili sprovođenje programa uključujući obilasku lokacija i prostorija u kojima se sprovode aktivnosti finansirane iz sredstava Zajednice. Komisija o takvim misijama unaprijed izvještava nadležna nacionalna tijela.
- (2) Korisnik je dužan da dostavi sve informacije i dokumente koji se od njega zatraže, uključujući sve kompjuterizovane podatke i da preduzme sve odgovarajuće mjere kako bi olakšao rad osobama koje su zadužene za obavljanje revizije ili inspekcije.
- (3) Korisnik je dužan da vodi odgovarajuću evidenciju i račune pomoću kojih usluge, roba, radovi i donacije koje se finansiraju na osnovu predmetnog Sporazuma o finansiranju mogu da se identifikuju u skladu sa sigurnim računovodstvenim postupcima. Korisnik je takođe dužan da osigura da zastupnici ili predstavnici Komisije, uključujući OLAF, imaju pravo pregleda ukupne relevantne dokumentacije i računa koji se odnose na stavke koje se finansiraju na osnovu predmetnog Sporazuma o finansiranju i da pomogne Evropskom revizorskom sudu da izvrši revizije vezane za korišćenje sredstava Zajednice.
- (4) Da bi obezbijedila efikasnu zaštitu finansijskih interesa Zajednice, Komisija, uključujući OLAF, može takođe izvršiti provjere i preglede na osnovu dobijene dokumentacije i na licu mjesta u skladu sa proceduralnim odredbama Uredbe Savjeta (EZ, Euratom) br. 2185/1996 od 11. novembra 1996 (¹⁴). Ove provjere i pregledi biće pripremljeni i izvedeni u bliskoj saradnji sa nadležnim organima koje odredi Korisnik i koji će na vrijeme biti obaviješteni o predmetu, svrsi i pravnoj utemeljenosti ovih provjera i pregleda, kako bi mogli da obezbijede svu

---

¹⁴ Sl. list L 292, od 15. novembra 1996, str. 2

⁷ Sl. list L 371, od 27. decembra 2006, str. 4

potrebnu pomoć. Korisnik će odrediti službu koja će pružati pomoć na zahtjev OLAF-a u izvođenju istraga u skladu sa Uredbom Savjeta (EZ, Euratom) br. 2185/1996. Ukoliko Korisnik želi, provjere i pregledi na licu mjesta mogu da se vrše zajedno sa njima. Tamo gdje se učesnici u djelatnostima koje finansira Zajednica protive provjerama i pregledima na licu mjesta, Korisnik će, postupajući u skladu sa nacionalnim pravilima, pružiti Komisiji/inspektorima OLAF-a pomoć koja im je neophodna kako bi im se omogućilo da izvrše svoju dužnost u vršenju provjera ili pregleda na licu mjesta.

Komisija/OLAF će obavijestiti Korisnika što je prije moguće o svim činjenicama ili sumnjama koje se odnose na nepravilnost koju su zapazili tokom obavljanja provjera ili pregleda na licu mjesta. U svakom slučaju, Komisija/OLAF će morati da obavijeste gore pomenuti organ o rezultatima takvih provjera i pregleda.

- (5) Prethodno opisane kontrole i revizije primjenjuju se na sve izvođače i podizvođače koji su primili finansijska sredstva Zajednice, uključujući sve prateće informacije koje se mogu naći u dokumentima Nacionalnog fonda Korisnika koji se tiču nacionalnog doprinosa.
- (6) Ne dovodeći u pitanje odgovornosti Komisije i Evropskog revizorskog suda, račune i aktivnosti Nacionalnog fonda i, gdje je primjenjivo, operativnih struktura može, po nahođenju Komisije, da provjerava sama Komisija ili strani revizor kojeg je Komisija imenovala.

Član 28 Sprječavanje nepravilnosti i prevare, mjere protiv korupcije

- (1) Korisnik je dužan da osigura sprovođenje istrage i djelotvorno postupanje u slučajevima kada postoji sumnja u prevaru i nepravilnosti i da osigura funkcionisanje mehanizma kontrole i izvještavanja koji je isti kao onaj predviđen u Uredbi Komisije (EZ) br. 1828/2006 od 8. decembra 2006.⁽⁷⁾., Komisija mora bez oklijevanja biti obaviještena u slučaju da postoji sumnja u prevaru ili nepravilnost.
- (2) Takođe, Korisnik će preduzeti sve odgovarajuće mjere da spriječi i da se suprotstavi bilo kojoj aktivnoj ili pasivnoj korupciji u bilo kojoj fazi postupka nabavke ili dodjeljivanja bespovratnih sredstava, kao i tokom sprovođenja odgovarajućih ugovora.
- (3) Korisnik će, uključujući osoblje odgovorno za sprovođenje djelatnosti koje finansira Zajednica, preduzeti sve mjere predostrožnosti koje su neophodne kako bi se izbjegao rizik sukoba interesa i odmah će obavijestiti Komisiju o bilo kakvom sukobu interesa ili situaciji koji bi mogla da prouzrokuje takav sukob.
- (4) Primjenjivaće se sljedeće definicije:
  - a) *Nepravilnost* označava bilo koje kršenje odredbe primjenjivih propisa i ugovora koje proizlazi iz radnje ili propusta privrednog subjekta, a koje

ima, ili može imati, dejstvo na opšti budžet Evropske unije kroz neopravdanu troškovnu stavku.

- b) *Prevara* označava bilo koju namjernu radnju ili propust koji se odnosi na: korišćenje ili dostavljanje lažnih, netačnih ili nepotpunih izvještaja ili dokumenata, koje kao svoje dejstvo ima protivpravno prisvajanje ili zadržavanje sredstava iz opšteg budžeta Evropskih zajednica ili budžeta kojima upravljaju Evropske zajednice ili neko drugi u njihovo ime; prikrivanje informacija čime se krši određena obaveza sa istim dejstvom; nenamjensko korišćenje tih sredstava.
- c) *Aktivna korupcija* se definiše kao namjerna radnja kojom se službenom licu, za njega ili za treće lice, obećava ili daje, neposredno ili putem posrednika, materijalnu korist bilo koje vrste kako bi djelovao ili se uzdržao od djelovanja u skladu sa svojom dužnošću, ili obavljao svoje funkcije suprotno svojim službenim dužnostima na način koji šteti, ili će vjerovatno štetiti, finansijskim interesima Evropskih zajednica.
- d) *Pasivna korupcija* se definiše kao namjerna radnja službenog lica koje neposredno ili putem posrednika, traži ili prima bilo kakvu vrstu materijalne koristi, za sebe ili za treće lice, ili prihvata obećanje takve prednosti, kako bi djelovalo ili se uzdržalo od djelovanja u skladu sa svojom dužnošću, ili obavljalo svoju funkciju suprotno svojim službenim dužnostima na način koji šteti, ili će vjerovatno štetiti, finansijskim interesima Evropskih zajednica.

Član 29 Nadoknada novčanih sredstava u slučaju nepravilnosti ili prevare

- (1) Svaki dokazani slučaj nepravilnosti ili prevare koji bude otkriven u bilo kojem trenutku tokom ostvarivanja pomoći u okviru IPA programa ili kao rezultat revizije, dovešće do nadoknade novčanih sredstava Komisiji od strane Korisnika.
- (2) Nacionalni službenik za ovjeravanje dužan je da vrati doprinos Zajednice isplaćen Korisniku od onih koji su počinili nepravilnost, prevaru ili korupciju ili imali koristi od nje, u skladu sa nacionalnim postupcima povraćaja. Činjenica da Nacionalni službenik za ovjeravanje nije uspio da povрати sva sredstva ili dio sredstava ne sprječava Komisiju da ta sredstva nadoknadi od Korisnika.

Član 30 Finansijske korekcije

- (1) U slučaju decentralizovanog upravljanja, da bi se obezbijedilo da se novčana sredstva koriste u skladu sa primjenjivim pravilima, Komisija primjenjuje postupak saldiranja računa ili mehanizme finansijske korekcije u skladu sa članom 53b(4) i 53c(2) Finansijske uredbe i u skladu sa detaljnim objašnjenjem u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju.
- (2) Do finansijske korekcije može doći usljed:
  - utvrđivanja određene nepravilnosti, uključujući prevaru;

- utvrđivanja slabosti ili nedostatka u sistemima upravljanja i kontrole Korisnika.
- (3) Ako Komisija ustanovi da su troškovi u okviru programa obuhvaćenih mehanizmima IPA nastali kršenjem primjenjivih pravila, ona odlučuje koji iznosi treba da budu izuzeti iz finansiranja iz sredstava Zajednice.
  - (4) Obračun i utvrđivanje takvih korekcija, kao i predmetnih nadoknada, vrši Komisija, u skladu sa kriterijumima i postupcima iz članova 32, 33 i 34 ovog Sporazuma. Osim ovog Okvirnog sporazuma, primjenjuju se i odredbe o finansijskim korekcijama koje su definisane u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju.

Član 31   Finansijska usklađivanja

U slučaju decentralizovanog upravljanja, Nacionalni službenik za ovjeravanje, koji u prvoj instanci snosi odgovornost za istraživanje nepravilnosti, sprovodi finansijska usklađivanja u slučajevima gdje su otkrivene nepravilnosti ili propusti u operacijama ili operativnim programima, otkazivanjem cjelokupnog ili dijela doprinosa Zajednice predmetnim aktivnostima ili operativnim programima. Nacionalni službenik za ovjeravanje uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i finansijski gubitak za doprinos Zajednice.

Član 32   Kriterijumi za vršenje finansijskih korekcija

- (1) Komisija može da izvrši finansijske korekcije, poništavanjem cjelokupnog ili dijela doprinosa Zajednice koji se odnosi na program, u situacijama iz člana 30(2) ovog Sporazuma.
- (2) U slučaju utvrđivanja pojedinačnih nepravilnosti, Komisija uzima u obzir sistemsku prirodu nepravilnosti prilikom odlučivanja o tome da li treba primijeniti paušalne ispravke, precizne ispravke ili ispravke zasnovane na ekstrapolaciji nalaza. Za Komponentu ruralnog razvoja, kriterijumi za finansijske ispravke navedeni su u Sporazumu o finansiranju ili Sektorskim sporazumima.
- (3) Prilikom odlučivanja o iznosu ispravke, Komisija uzima u obzir vrstu i težinu nepravilnosti i/ili stepen i finansijske implikacije slabosti ili nedostataka utvrđenih u sistemu upravljanja i kontrole u odnosnom programu.

Član 33   Postupak za finansijske korekcije

- (1) Prije donošenja odluke o finansijskoj korekciji, Komisija obavještava Nacionalnog službenika za ovjeravanje o svojim privremenim zaključcima i zahtijeva njegove komentare u roku od dva mjeseca.

U slučaju da Komisija predloži finansijsku korekciju na osnovu ekstrapolacije ili paušalne stope, Korisniku se daje mogućnost da utvrdi stvarni stepen nepravilnosti provjerom predmetne dokumentacije. U dogovoru sa Komisijom, Korisnik može ograničiti obim ove provjere na odgovarajuću mjeru ili uzorak

predmetne dokumentacije. Osim u propisno opravdanim slučajevima, vrijeme dopušteno za ovu provjeru ne smije biti duže od dva mjeseca nakon dvomjesečnog razdoblja iz prvog pod-stava.

- (2) Komisija je dužna da razmotri sve dokaze koje Korisnik dostavi u okviru vremenskih rokova, pomenutih u stavu 1.
- (3) Komisija će nastojati da donese odluku o finansijskoj korekciji u roku do šest mjeseci nakon otvaranja postupka iz stava 1.

Član 34   Povraćaj sredstava

- (1) Svaki povraćaj sredstava u opšti budžet Evropske unije izvršava se prije datuma dospjeća navedenog u nalogu za povraćaj sredstava, sastavljenom u skladu s članom 72 Finansijske uredbe. Datum dospjeća je zadnji dan drugog mjeseca nakon izdavanja naloga.
- (2) Svako kašnjenje povraćaja sredstava uzrokuje nastanak kamate zbog kašnjenja s plaćanjem, počev od datuma dospjeća i zaključno na datum stvarnog plaćanja. Stopa takve kamate je jedan i po procentualnih poena iznad stope koju primjenjuje Evropska centralna banka u svojim glavnim poslovima refinansiranja, na prvi radni dan u mjesecu u kojem pada datum dospjeća.

Član 35   Ponovno korišćenje doprinosa Zajednice

- (1) Sredstva iz doprinosa Zajednice koja su otkazana poslije finansijskih korekcija, u skladu sa članom 30, uplaćuju se u budžet Zajednice, uključujući i kamatu na njih.
- (2) Doprinost koji je otkazan ili vraćen, u skladu sa članom 31 ovog Sporazuma, ne može se ponovo koristiti za aktivnost ili aktivnosti koje su bile predmet povraćaja ili usklađivanja, niti, u slučaju kada su povraćaj ili usklađivanje izvršeni zbog systemske nepravilnosti, za postojeće aktivnosti u okviru cijele ili dijela linije prioriteta u kojoj se systemska nepravilnost pojavila.

Član 36   Praćenje u slučaju decentralizovanog upravljanja, odbori za monitoring

- (1) U slučaju decentralizovanog upravljanja, Korisnik je dužan da, u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu prvog sporazuma o finansiranju, uspostavi odbor za monitoring IPA programa, u saglasnosti sa Komisijom, da bi se obezbijedila usklađenost i koordinacija u sprovođenju komponenti IPA programa.
- (2) Odboru za monitoring IPA programa pomažu sektorski odbori za monitoring uspostavljeni u okviru komponenti IPA programa. Oni su vezani za programe ili komponente. Mogu uključivati predstavnike civilnog društva, gdje je to prikladno. Detaljnija pravila mogu biti predviđena u Sporazumima o finansiranju ili Sektorskim sporazumima.

- (3) Odbor za monitoring IPA programa dužan je da se uvjeri u sveukupnu djelotvornost, kvalitet i usklađenost sprovođenja svih programa i aktivnosti u pravcu ostvarivanja ciljeva iz višegodišnjih indikativnih planskih dokumenata i sporazuma o finansiranju.
- (a) Odbor za monitoring IPA programa može Komisiji, Nacionalnom IPA koordinatoru i Nacionalnom službeniku za ovjeravanje predlagati mjere za obezbjeđenje usklađenosti i koordinacije između programa i aktivnosti koje se sprovode u okviru raznih komponenti, kao i sve korektivne mjere u komponentama, potrebne za obezbjeđenje ostvarenja opštih ciljeva pružene pomoći, i radi povećanja ukupne djelotvornosti. Može i relevantnom sektorskom odboru(ima) za monitoring predlagati odluke o korektivnim mjerama da bi se obezbjedilo postizanje pojedinačnih ciljeva programa i povećala djelotvornost pomoći pružene u okviru programa ili predmetne(ih) komponente(i) IPA programa;
  - (b) Odbor za monitoring IPA programa usvaja svoj interni poslovnik u skladu sa mandatom odbora za monitoring koji utvrđuje Komisija, a unutar institucionalnog, zakonodavnog i finansijskog okvira Crne Gore;
  - (c) Osim ako drugačije nije određeno u mandatu Odbora za monitoring koji utvrđuje Komisija, primjenjuju se sljedeće odredbe:
    - aa) Članstvo Odbora za monitoring IPA programa uključuje predstavnike Komisije, Nacionalnog IPA koordinatora, Nacionalnog službenika za ovjeravanje, predstavnike operativnih struktura i strateškog koordinatora.
    - bb) Predstavnik Komisije i Nacionalni IPA koordinator kopsjedavaju na sastancima odbora za monitoring IPA programa.
    - cc) Odbor za monitoring IPA programa sastaje se najmanje jednom godišnje. Povremeno se mogu sazivati i sastanci na tematskoj osnovi.

Član 37   Praćenje u slučaju centralizovanog i zajedničkog upravljanja

U slučaju centralizovanog i zajedničkog upravljanja, Komisija može preduzeti sve mjere koje smatra neophodnim da bi pratila programe o kojima je riječ. U slučaju zajedničkog upravljanja, ove radnje mogu da se vrše zajedno sa dotičnom(im) međunarodnom(im) organizacijom(ama).

Član 38   Godišnji i završni izvještaji o realizaciji

- (1) Operativne strukture sastavljaju sektorski godišnji izvještaj i sektorski završni izvještaj o realizaciji programa za koje su odgovorne, u skladu sa postupcima koji su definisani za svaku pojedinu komponentu IPA programa u II dijelu Uredbe o sprovođenju IPA programa.

Sektorski godišnji izvještaji o realizaciji obuhvataju finansijsku godinu. Sektorski završni izvještaji o realizaciji obuhvataju čitavo razdoblje realizacije, a mogu uključiti i posljednji sektorski godišnji izvještaj.

- (2) Izvještaji iz stava 1 šalju se Nacionalnom IPA koordinatoru, Nacionalnom službeniku za ovjeravanje i Komisiji, pošto ih pregleda sektorski odbor za monitoring.
- (3) Na osnovu izvještaja iz stava 1, Nacionalni IPA koordinator, nakon provjere od strane odbora za monitoring IPA programa, šalje Komisiji i Nacionalnom službeniku za ovjeravanje godišnje i završne izvještaje o realizaciji pomoći koja se pruža na osnovu Uredbe o sprovođenju IPA programa.
- (4) Godišnji izvještaj o realizaciji iz stava 3, koji se šalje do 31. avgusta svake godine, a prvi put u 2008. godini, predstavlja sintezu raznih sektorskih godišnjih izvještaja, sačinjenih u okviru raznih komponenti i obuhvata informacije o:
  - a) postignutom napretku u realizaciji pomoći Zajednice, u odnosu na prioritete utvrđene u višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu i različitim programima;
  - b) finansijskom sprovođenju pomoći Zajednice.
- (5) Završni izvještaj o realizaciji iz stava 3 odnosi se na cijeli period realizacije, a može da obuhvata i posljednji godišnji izvještaj pomenut u stavu 4.

Član 39 Zatvaranje programa u okviru decentralizovanog upravljanja

- (1) Nakon što Komisija od Korisnika primi zahtjev za konačnu isplatu, program se smatra zatvorenim čim se dogodi jedno od sljedećeg:
  - Plaćanje preostalog iznosa koji je Komisija dužna da plati;
  - Izdavanje naloga za povraćaj sredstava od strane Komisije;
  - Oslobođanje od obaveze trošenja sredstava od strane Komisije.
- (2) Završetak programa ne dovodi u pitanje pravo Komisije da kasnije pristupi finansijskim korekcijama.
- (3) Završetak programa ne mijenja obavezu Korisnika da nastavi da čuva prateću dokumentaciju.
- (4) Osim u stavovima od 1 do 3 ovog člana, detaljnija pravila o završetku programa mogu da se definišu u Sporazumima o finansiranju ili Sektorskim sporazumima.

Član 40 Zatvaranje programa u okviru centralizovanog i zajedničkog upravljanja

- (1) Program je zatvoren kada su svi ugovori i donacije koje se finansiraju iz ovog programa zaključeni.

- (2) Poslije prijema zahtjeva za posljednju isplatu, ugovor ili donacija se smatraju zaključenim, čim se dogodi jedno od sljedećeg:
- plaćanje posljednjeg iznosa koji je Komisija dužna da plati;
  - izdavanje naloga za povraćaj od strane Komisije poslije prijema zahtjeva za posljednju isplatu;
  - oslobađanje od obaveze trošenja od strane Komisije.
- (3) Zaključenje ugovora ili donacije ne dovodi u pitanje pravo Komisije da kasnije pristupi finansijskim korekcijama.
- (4) Osim u stavovima od 1 do 3 ovog člana, detaljnija pravila o završetku programa mogu da se definišu u Sporazumima o finansiranju ili Sektorskim sporazumima.

ODELJAK VI   ZAVRŠNE ODREDBE

Član 41   Konsultacije

- (1) Sva pitanja koja se odnose na izvršavanje ili tumačenje ovog Okvirnog sporazuma predmet su konsultacija između Strana ugovornica i mogu dovesti, ako je potrebno, do izmjena i dopuna ovog Okvirnog sporazuma.
- (2) Ako se ne izvrši obaveza definisana u ovom Okvirnom sporazumu i ako se ne preduzmu blagovremene mjere kojim bi se to ispravilo, Komisija može obustaviti finansiranje aktivnosti u okviru IPA programa nakon konsultacije sa Korisnikom.
- (3) Korisnik se može u cjelini ili djelimično odreći sprovođenja aktivnosti u okviru IPA programa. Strane ugovornice utvrđuju pojedinosti navedenog odricanja razmjenom pisama.

Član 42   Usklađivanje razlika, arbitraža

- (1) Razlike nastale usljed tumačenja, djelovanja i sprovođenja ovog Okvirnog sporazuma, na bilo kojem i na svim nivoima učestvovanja, rješavaće se mirnim putem, konsultacijama, kao što je utvrđeno u članu 41.
- (2) U slučaju da se rješenje ne može postići mirnim putem, svaka Strana ugovornica može pitanje podnijeti na arbitražu u skladu s Izbornim pravilima o arbitraži između međunarodnih organizacija i država, pri Stalnom arbitražnom sudu koja su na snazi na datum potpisivanja ovog Okvirnog sporazuma.
- (3) Jezik koji se koristi u arbitražnim postupcima je engleski. Organ koji vrši imenovanje je Generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda, na pismeni zahtjev koji podnosi neka od Strana ugovornica. Odluka arbitraže je obavezujuća za sve strane i ne uključuje pravo na žalbu.

Član 43   Sporovi sa trećim licima

- (1) Ne dovodeći u pitanje nadležnosti suda, koji je određen u ugovoru kao nadležni sud za sporove proistekle iz datog ugovora između ugovornih stranaka u njemu, Evropska komisija uživa na teritoriji države Crne Gore imunitet od parničnog i drugog zakonskog postupka u vezi sa bilo kojim sporom između Evropske zajednice i/ili Korisnika i trećeg lica, ili između trećih lica, koji se neposredno ili posredno odnosi na pružanje pomoći Zajednice Korisniku prema ovom Okvirnom sporazumu, osim do one mjere do koje se u konkretnom slučaju Evropska zajednica izričito odrekla svog imuniteta.
- (2) Korisnik je dužan da u bilo kojem sudskom ili upravnom postupku pred sudom, tribunalom ili upravnom instancom u Crnoj Gori brani taj imunitet i zauzme stav kojim se na pravi način uzimaju u obzir interesi Evropske komisije. Tamo gdje je to potrebno, Korisnik i Evropska komisija pristupiće konsultacijama o stavu koji treba zauzeti.

Član 44 Obavještenja

- (1) Sva komunikacija u vezi sa ovim Okvirnim sporazumom vršiće se u pismenoj formi i na engleskom jeziku. Svako saopštenje mora biti potpisano i dostavljeno kao originalni dokument ili putem faksa.
- (2) Sva komunikacija u vezi sa ovim Okvirnim sporazumom mora se slati na sljedeće adrese:

Za Komisiju:
European Commission
Directorate-General Enlargement

1049 Brussels
BELGIUM
Faks: +32 2 295.95.40

Za Korisnika:
Vlada Crne Gore
Potpredsjednik Vlade za
evropske integracije
Jovana Tomaševića bb
81000 Podgorica
CRNA GORA
Faks: +382 81 224 552

Član 45 Aneksi

Aneksi se smatraju sastavnim dijelom ovog Okvirnog sporazuma.

Član 46 Stupanje na snagu

Ovaj Okvirni sporazum stupa na snagu na dan kada Strane ugovornice jedna drugu pismeno obavijeste o prihvatanju istog u skladu sa postojećim unutrašnjim zakonodavstvom ili procedurom svake od Strana.

Član 47 Izmjene i dopune

Sve izmjene i dopune dogovorene između Strana ugovornica vršiće se u pismenoj formi i predstavljaće dio ovog Sporazuma. Takve izmjene i dopune stupaju na snagu na datum koji odrede Strane ugovornice.

Član 48   Prestanak važenja

- (1)   Ovaj Okvirni sporazum ostaje na snazi na neodređeno vrijeme osim ako ga jedna od Strana ugovornica na raskine uz pismeno obavještenje.
- (2)   Po prestanku važenja ovog Okvirnog sporazuma, sva pomoć koja je u toku izvršenja sprovede se do svog završetka, u skladu sa Okvirnim sporazumom kao i svakim Sektorskim sporazumom i Sporazumom o finansiranju.

Član 49   Jezik

Ovaj Okvirni sporazum je sačinjen u dva primjerka na engleskom jeziku.

Potpisao/la, za Komisiju i u ime
Komisije

Potpisao/la, za Vladu i u ime
Vlade Crne Gore

G-din Pierre Mirel
Direktor
Generalni direktorat za proširenje

G-đa Gordana Đurović
Nacionalni IPA koordinator
Potpredsjednik Vlade za evropske
integracije

Brisel,
Datum:

Podgorica,
Datum:

ANEKS A

Dodjela funkcija i zajedničkih odgovornosti strukturama, nadležnim organima i tijelima, u skladu sa članom 8 Okvirnog sporazuma, između Komisije i Vlade Crne Gore

Preliminarna napomena:

Ovaj popis pokazuje glavne funkcije i opšte odgovornosti predmetnih struktura, nadležnih organa i tijelai. Popis ne treba smatrati konačnim. Dopunjava osnovni dio ovog Okvirnog sporazuma.

1) Službenik nadležan za akreditaciju (CAO)

- a) Službenika nadležnog za akreditaciju imenuje Korisnik. Službenik nadležan za akreditaciju je službenik visokog ranga u vladi ili državnoj administraciji Crne Gore.
- b) Službenik nadležan za akreditaciju je odgovoran za izdavanje, praćenje i suspendovanje ili povlačenje akreditacije Nacionalnog službenika za ovjeravanje (NAO).
  - i kao rukovodioca nacionalnog fonda, koji snosi sveukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje sredstvima EU u Crnoj Gori i odgovara za zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija;
  - i imajući u vidu sposobnost Nacionalnog službenika za ovjeravanje da ispunji obaveze koje su neophodne za djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole u okviru IPA programa.

Akreditacija Nacionalnog službenika za ovjeravanje odnosi se i na Nacionalni fond (NF).

Službenik nadležan za akreditaciju dužan je da Komisiju obavijesti o akreditaciji Nacionalnog službenika za ovjeravanje kao i da informiše Komisiju o svim promjenama u vezi sa akreditacijom Nacionalnog službenika za ovjeravanje. To uključuje dostavljanje svih relevantnih pratećih informacija na zahtjev Komisije.

- c) Prije akreditacije Nacionalnog službenika za ovjeravanje, Službenik nadležan za akreditaciju je dužan da se uvjeri da su ispunjeni primjenjivi zahtjevi iz člana 11 Uredbe o sprovođenju IPA programa. To uključuje provjeru usklađenosti sistema upravljanja i kontrole kojeg je Korisnik uspostavio radi djelotvornih kontrola, barem u onim oblastima koje su navedene u Dodatku Uredbe o sprovođenju IPA programa (kriterijumi za akreditaciju). Ovaj dodatak sadrži sljedeće opšte zahtjeve:
  - Kontrolno okruženje (uspostavljanje i upravljanje organizacijom i zaposlenima), što uključuje načela etike i integriteta, upravljanje i izvještavanje o nepravilnostima,

- planiranje broja zaposlenih, zapošljavanje, obuku i ocjenjivanje uključujući upravljanje osjetljivim mjestima, osjetljive funkcije i sukob interesa, uspostavljanje pravnih osnova za tijela i pojedince, formalno uspostavljanje odgovornosti, nadležnosti, delegirane nadležnosti i svih potrebnih povezanih ovlaštenja za sve poslove i položaje u cijeloj organizaciji);
- Planiranje i upravljanje rizikom, što uključuje identifikaciju rizika, procjenu rizika i upravljanje rizikom, utvrđivanje ciljeva i alokaciju resursa shodno utvrđenim ciljevima, planiranje procesa realizacije;
- Kontrolne aktivnosti (sprovođenje mjera), što uključuje postupke provjere, postupke za nadzor kroz odgovorno upravljanje poslovima delegiranim na podređene, uključujući godišnje izvještaje o jemstvu od podređenih aktera, pravila za svaku pojedinačnu vrstu nabavke i poziva na dostavljanje prijedloga, procedure koje uključuju kontrolne liste za svaki korak nabavke i poziva na dostavljanje prijedloga, pravila i procedure o javnosti, procedure isplata, procedure za nadzor izvršavanja sufinansiranja, proračunske (budžetske) procedure da bi se osigurala dostupnost sredstava, procedure za kontinuitet operacija, računovodstvene procedure, procedure usaglašavanja, izvještavanje o izuzecima, među njima o odstupanjima od uobičajenih procedura odobrenih na odgovarajućem nivou, neodobrenim odstupanjima i utvrđenim propustima u kontroli, sigurnosne procedure, procedure arhiviranja, razdvajanje dužnosti i izvještavanje o slabostima interne kontrole;
- Aktivnosti praćenja (nadgledanje mjera), koje obuhvataju internu reviziju uz sastavljanje revizorskih izvještaja i preporuka, ocjena;
- Komunikacija (kojom se obezbjeđuje da svi akteri prime informacije koje su im neophodne da bi ispunili svoju ulogu), što obuvata redovne koordinacione sastanke između različitih organa kako bi se razmijenile informacije o svim aspektima planiranja i sprovođenja i redovno izveštavanje na svim odgovarajućim nivoima o efikasnosti i djelotvornosti interne kontrole.

2) Nacionalni IPA koordinator (NIPAC):

- a) Nacionalnog IPA koordinatora imenuje Korisnik. Nacionalni IPA koordinator je visoko pozicionirani službenik u Vladi ili državnoj upravi Korisnika.
- b) Nacionalni IPA koordinator zadužen je za sveukupnu koordinaciju pomoći u okviru IPA programa.
- c) Nacionalni IPA koordinator obezbjeđuje partnerstvo između Komisije i Korisnika i blisku vezu između opšteg procesa pridruživanja i korišćenja pretpristupne pomoći u okviru IPA programa. On će snositi ukupnu odgovornost za
  - usklađivanje i koordinaciju programa obezbijeđenih na osnovu IPA programa;
  - izradu godišnjih programa za Komponentu pomoći u tranziciji i izgradnje institucija na nacionalnom nivou;

- koordinaciju učešća Korisnika u relevantnim programima prekogranične saradnje kako sa državama članicama tako i sa državama drugih Korisnika, kao i u programima transnacionalne, međuregionalne i saradnje u području morskog basena u okviru drugih instrumenata Zajednice. Nacionalni IPA koordinator može da delegira poslove koji se odnose na ovu koordinaciju na Koordinatora programa prekogranične saradnje.
- d) Nacionalni IPA koordinator izrađuje i, nakon što ih pregleda Odbor za monitoring IPA programa, dostavlja Komisiji godišnje i završne izvještaje o sprovođenju IPA programa, definisane u članu 38 ovog Okvirnog sporazuma i u članu 61(3) Uredbe o sprovođenju IPA programa. Kopiju ovih izvještaja dužan je da pošalje Nacionalnom službeniku za ovjeravanje.

3) **Strateški koordinator:**

- a) Strateškog koordinatora imenuje Korisnik kako bi obezbijedio koordinaciju Komponente regionalnog razvoja i Komponente razvoja ljudskih resursa pod nadležnošću Nacionalnog IPA koordinatora. Strateški koordinator je subjekt u okviru državne uprave Korisnika koji nije direktno uključen u realizaciju predmetnih komponenti.

B) Strateški koordinator vrši naročito sljedeće zadatke:

- koordinira pomoć koja je odobrena u okviru Komponente regionalnog razvoja i Komponente razvoja ljudskih resursa;
- pravi prijedlog okvira za usklađivanje strategija, koji je definisan u članu 154 Uredbe za sprovođenje IPA;
- obezbjeđuje koordinaciju između sektorskih strategija i programa.

4) **Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO)**

Nacionalnog službenika za ovjeravanje imenuje Korisnik. Nacionalni službenik za ovjeravanje je visoko pozicionirani službenik u Vladi ili državnoj upravi Korisnika.

Nacionalni službenik za ovjeravanje vrši sljedeće funkcije i preuzima sljedeće odgovornosti:

- a) kao rukovodilac nacionalnog fonda koji snosi sveukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje sredstvima EU u Crnoj Gori i koji odgovara za zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija, Nacionalni službenik za ovjeravanje naročito vrši sljedeće zadatke koji se odnose na ove odgovornosti:
- pružanje uvjerenja o ispravnosti i zakonitosti predmetnih transakcija;
  - izrada i podnošenje Komisiji ovjerenih izvještaja o troškovima i zahtjeva za plaćanje; on snosi ukupnu odgovornost za tačnost zahtjeva za plaćanja i za prenos sredstava na operativne strukture i/ili krajnje korisnike;

- potvrda postojanja i tačnosti elemenata sufinansiranja;
  - identifikacija i brzo saopštavanje svih nepravilnosti;
  - vršenje finansijskih prilagođavanja koja su neophodna u vezi sa otkrivenim nepravilnostima, u skladu sa članom 50 Uredbe za sprovođenje IPA;
  - osoba za kontakt o finansijskim informacijama koje se razmjenjuju između Komisije i Korisnika;
- b) kao lice koje je odgovorno za djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole u okviru IPA programa, Nacionalni službenik za ovjeravanje naročito izvršava sljedeće zadatke u vezi sa ovim odgovornostima:
- odgovara za izdavanje, praćenje, suspendovanje i povlačenje akreditacije operativnih struktura;
  - stara se o postojanju i djelotvornom funkcionisanju sistema upravljanja programima pomoći u okviru IPA programa;
  - obezbjeđuje da sistem interne kontrole koji se odnosi na upravljanje novčanim sredstvima bude djelotvoran i efikasan;
  - izvještava o sistemu upravljanja i kontrole;
  - stara se o funkcionisanju propisnog sistema izvještavanja i informisanja;
  - prati ispunjavanje nalaza iz revizorskih izvještaja, u skladu sa članom 18 ovog Okvirnog sporazuma i članom 30(1) Uredbe o sprovođenju IPA programa;
  - odmah obavještava Komisiju, uz kopiju obavještenja Službeniku nadležnom za akreditaciju, o svim značajnim promjenama koje se odnose na sistem upravljanja i kontrole.

Kao nužna posljedica odgovornosti pod tačkom a) i b), Nacionalni službenik za ovjeravanje sačinjava godišnju Izjavu o jemstvu utvrđenu u članu 17 ovog Okvirnog sporazuma i u skladu sa **ANEKSOM B** uz ovaj Sporazum, koja sadrži:

- a) potvrdu o djelotvornom funkcionisanju sistema upravljanja i kontrole;
- b) potvrdu o zakonitosti i ispravnosti predmetnih transakcija;
- c) informacije o svim promjenama u sistemima i kontrolama, i elemente pratećih računovodstvenih podataka.

Ako potvrde o djelotvornom funkcionisanju sistema upravljanja i kontrole i zakonitosti i ispravnosti predmetnih transakcija iz tačaka (a) i (b) ne mogu da se dobiju, Nacionalni

službenik za ovjeravanje dužan je da obavijesti Komisiju, uz kopiju obavještenja Službeniku nadležnom za akreditaciju, o razlozima i potencijalnim posljedicama kao i o koracima koji su preduzeti da bi se stanje ispravilo i da bi se zaštitili interesi Zajednice.

5) Nacionalni fond (NF)

- a) Nacionalni fond je tijelo smješteno na nivou državnog ministarstva Korisnika koje je nadležno za centralni budžet i djeluje kao subjekt centralnog trezora.
- b) Nacionalni fond je zadužen za poslove finansijskog upravljanja programima pomoći u okviru IPA, pod nadležnošću Nacionalnog službenika za ovjeravanje.
- c) Nacionalni fond je naročito zadužen za organizaciju bankarskih računa, podnošenje zahtjeva za isplatu sredstava Komisiji, davanje odobrenja za prenos sredstava sa Komisije na operativne strukture ili na krajnje korisnike i podnošenje finansijskih izvještaja Komisiji.

6) Operativne strukture:

- a) Za svaku komponentu ili program u okviru IPA, formira se po jedna operativna struktura koja se bavi upravljanjem i realizacijom pomoći u okviru IPA. Operativna struktura je tijelo ili skup tijela unutar uprave Korisnika.
- b) Ova operativna struktura je odgovorna za upravljanje i sprovođenje pojedinačnih ili više IPA programa u skladu sa načelima dobrog finansijskog upravljanja. U tu svrhu, operativna struktura obavlja više funkcija u koje spada:
  - priprema godišnjih ili višegodišnjih programa;
  - praćenje realizacije programa i vođenje rada sektorskih odbora za monitoring definisanih u članu 36(2) ovog Okvirnog sporazuma i u članu 59 Uredbe za sprovođenje IPA, naročito kroz obezbjeđivanje dokumenata koji su potrebni za praćenje kvaliteta realizacije programa;
  - izrada sektorskih godišnjih i završnih izvještaja o realizaciji, definisanih u članu 38(1) i (2) ovog Okvirnog sporazuma i u članu 61(1) Uredbe o sprovođenju IPA i, nakon što ih pregleda sektorski Odbor za monitoring, dostavljanje istih Komisiji, Nacionalnom IPA koordinatorskom službeniku i Nacionalnom službeniku za ovjeravanje;
  - staranje o tome da se izbor i odobravanje operacija koje se finansiraju vrši u skladu sa kriterijumima i mehanizmima koji se odnose na date programe i da su te operacije u saglasnosti sa odgovarajućim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima;
  - uspostavljanje postupaka za čuvanje svih dokumenata koji se tiču troškova i revizije, koji su potrebni za adekvatnu kontrolu knjiženja;

- organizovanje tenderskih postupaka, postupaka dodjele donacija, te proisteklog ugovaranja i vršenja plaćanja krajnjem Korisniku, kao i povraćaja od krajnjeg Korisnika;
  - staranje o tome da svi organi uključeni u sprovođenje aktivnosti imaju poseban računovodstveni sistem ili posebnu računovodstvenu kodifikaciju;
  - staranje o tome da Nacionalni fond i Nacionalni službenik za ovjeravanje dobiju sve neophodne informacije o postupcima i provjerama izvršenim u vezi sa troškovima;
  - uspostavljanje, sprovođenje i ažuriranje sistema izvještavanja i informisanja;
  - vršenje provjera da bi se utvrdilo da su prijavljeni troškovi stvarno izvršeni u skladu sa primjenjivim pravilima, da su proizvodi isporučeni i usluge izvršene u skladu sa odgovarajućom odlukom o odobrenju i da su zahtjevi za plaćanje od strane krajnjeg Korisnika tačni. Te provjere obuhvataju administrativne, finansijske, tehničke i fizičke aspekte operacija, zavisno od slučaja;
  - obezbjeđenje interne revizije svojih različitih konstitutivnih organa;
  - izvještavanje o nepravilnostima;
  - staranje o poštovanju zahtjeva u pogledu informisanja i javnosti.
- c) Rukovodioci tijela koja sačinjavaju operativnu strukturu moraju biti jasno imenovani i odgovorni su za zadatke dodijeljene njihovim odnosnim tijelima, u skladu sa članom 8(3) ovog Okvirnog sporazuma i članom 11(3) Uredbe o sprovođenju IPA.

7) Revizorski organ

- a) Revizorski organ određuje Korisnik i on je funkcionalno nezavistan od svih aktera u sistemu upravljanja i kontrole i postupa u skladu sa međunarodno prihvaćenim standardima revizije.
- b) Revizorski organ je zadužen za provjeru djelotvornog i stabilnog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole.
- c) Revizorski organ, pod nadležnošću svog direktora, vrši naročito sljedeće funkcije i preuzima sljedeće odgovornosti:
- u toku svake godine, sačinjava i ispunjava **godišnji plan revizije**, koji obuhvata revizije koje treba da se izvrše da bi se provjerilo:
    - djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole;
    - pouzdanost računovodstvenih podataka koji se dostavljaju Komisiji.

Rad revizije uključuje sprovođenje revizije na odgovarajućem uzorku operacija ili transakcija i provjeru procedura .

Godišnji plan revizije se dostavlja Nacionalnom službeniku za ovjeravanje i Komisiji prije početka godine na koju se plan odnosi.

- dostavlja izvještaje i mišljenja kako slijedi:
  - **godišnji izvještaj o izvršenim revizijama** prema modelu iz **ANEKSA C** uz ovaj Okvirni sporazum u kojem su prikazana sredstava koja je revizorski organ koristio, i pregled eventualnih slabosti nađenih u sistemu upravljanja i kontrole ili u nalazima u vezi sa transakcijama do kojih se došlo putem revizija, izvršenih u skladu sa godišnjim planom revizije u toku prethodnog 12-omjesečnog perioda, koji se završava 30. septembra dotične godine. Godišnji izvještaj o izvršenim revizijama se upućuje Komisiji, Nacionalnom službeniku za ovjeravanje i Službeniku nadležnom za akreditaciju do 31. decembra svake godine. Prvi takav izvještaj će pokrivati period od 1. januara 2007. do 30. novembra 2007;
  - **godišnje revizorsko mišljenje** prema modelu definisanom u **ANEKSU D** uz ovaj Okvirni sporazum o tome da li sistemi upravljanja i kontrole funkcionišu djelotvorno i da li su usklađeni sa zahtjevima ovog Okvirnog sporazuma i Uredbe o sprovođenju IPA i/ili bilo kojih drugih sporazuma između Komisije i Korisnika. Ovo mišljenje se upućuje Komisiji, Nacionalnom službeniku za ovjeravanje i Službeniku nadležnom za akreditaciju. Odnosi se na isti period i ima isti krajnji rok kao i godišnji izvještaj o izvršenim revizijama;
  - **mišljenje o bilo kojem završnom izvještaju o troškovima** koji je Nacionalni službenik za ovjeravanje dostavio Komisiji u cilju zatvaranja nekog programa ili nekog njegovog dijela. Gdje je to adekvatno, konačni izvještaj o troškovima može da obuhvata zahtjeve za plaćanja u formi računa koji se dostavljaju jednom godišnje. Ovo mišljenje se bavi valjanošću završnog zahtjeva za plaćanje, tačnošću finansijskih informacija i, gdje je to adekvatno, praćeno je završnim izvještajem o izvršenim revizijama. Mišljenje se sačinjava prema modelu datom u

- **ANEKSU E** uz ovaj Okvirni sporazum. Šalje se Komisiji i Službeniku nadležnom za akreditaciju u isto vrijeme kada i odgovarajući završni izvještaj o troškovima, kojeg podnosi Nacionalni službenik za ovjeravanje, ili najkasnije u roku od tri mjeseca od dostavljanja tog završnog izvještaja o troškovima.
- Dalji posebni zahtjevi za godišnji plan revizije i/ili izvještaje i mišljenja navedene u okviru prethodne tačke mogu da budu definisani u Sektorskim sporazumima ili Sporazumima o finansiranju.

Što se tiče metodologije za rad revizora, izvještaje o reviziji i mišljenja revizora, revizorski organ mora da postupa u skladu sa međunarodnim revizorskim standardima, a naročito kad je riječ o oblastima procjene rizika, revizorske značajnosti i uzorkovanja. Ta se metodologiju može upotpuniti daljim smjernicama i definicijama Komisije, naročito u vezi sa odgovarajućim opštim pristupom uzorkovanju, nivoima povjerljivosti i značajnosti.

ANEKS B

uz Okvirni sporazum između Komisije i Vlade Crne Gore

Izjava o jemstvu⁸

Nacionalnog službenika za ovjeravanje Crne Gore⁹

Ja, (*ime, prezime, zvanje ili funkcija*), Nacionalni službenik za ovjeravanje Crne Gore, ovim Komisiji podnosim [izjavu o troškovima] [račune i izjavu o troškovima]¹⁰ Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA) za Crnu Goru, za finansijsku godinu od 01.01.20xx. do 31.12.20xx.

Izjavljujem da sam uspostavio i nadgledao rad sistema upravljanja i interne kontrole u vezi sa komponentom IPA programa [1 do 5] (Godišnja izjava o upravljanju).

Potvrđujem, na osnovu svoje vlastite procjene i na osnovu informacija koje su mi na raspolaganju, uključujući, između ostalog, rezultate rada interne revizije, da:

- Troškovi prikazani [i računi podnijeti]¹⁰ Komisiji tokom finansijske godine od 01. 01. 20xx. do 31. 12. 20xx. daju¹⁰, po mojim najboljim saznanjima, objektivno, potpuno i tačno stanje troškova i primanja u vezi sa komponentom IPA programa [1 do 5] za gore navedenu finansijsku godinu;
- Sistem upravljanja i kontrole je bio djelotvoran u obezbjeđivanju prihvatljivog jemstva za zakonitost i ispravnost predmetnih transakcija, uključujući, između ostalog, poštovanje načela dobrog finansijskog upravljanja;
- Sistem upravljanja i kontrole primijenjen za komponentu [1 do 5] nije se [značajno]¹¹ promijenio u poređenju sa opisom datim u trenutku podnošenja zahtjeva za prenos upravljanja (uzimajući u obzir promjene o kojima je Komisija bila obaviještena prethodnih godina);
- Poštovani su svi relevantni ugovorni odnosi koji bi, u slučaju nepoštovanja, mogli imati značajne posljedice na prikazane troškove [i podnijete račune]¹⁰ tokom referentnog razdoblja. Nije bilo slučajeva nepoštovanja pravila Zajednice koji bi mogli imati značajne posljedice na prikazane troškove [i podnijete račune]¹⁰ u slučaju nepoštovanja.

---

⁸ Po komponenti

⁹ Prema članu 27 Uredbe za sprovođenje programa IPA

¹⁰ Izabрати opciju za komponentu 5

¹¹ Gdje je odgovarajuće

Potvrđujem da sam, prema potrebi, preduzeo odgovarajuće mjere u vezi s izvještajima i mišljenjima revizorskog organa, koja su do danas izdata, u skladu sa članom 29 pravila o sprovođenju programa IPA.

[Ovo jemstvo ipak podliježe sljedećim rezervama <opisati i korektivne mjere>:

- ...
- ...].

Štaviše, potvrđujem da mi nije poznato da postoji neko neobjavljeno pitanje koje bi moglo štetiti finansijskim interesima Komisije.

(Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija Nacionalnog službenika za ovjeravanje)

ANEKS C

uz Okvirni sporazum između Komisije i Vlade Crne Gore

Godišnji revizorski izvještaj¹²

Revizorskog organa Crne Gore¹³

Upućen

- Evropskoj komisiji, Generalnom direktoratu ...
- Nadležnom službeniku za akreditaciju (CAO) Crne Gore i
- [primjerak]¹⁴ Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) Crne Gore

1. UVOD

- Naznačiti komponentu/program IPA koje izvještaj pokriva
- Naznačiti tijela koja su uključena u pripremu izvještaja, uključujući i sam revizorski organ
- Opisati korake preduzete u pripremi izvještaja
- Naznačiti oblast izvršenih revizija (uključujući troškove koji su Komisiji prijavljeni za dotičnu godinu u vezi sa relevantnim aktivnostima)
- Naznačiti period koji je obuhvaćen ovim godišnjim revizorskim izvještajem (*prethodnih 12 mjeseci koji se završavaju 30/09/20xx*)

2. KRATAK PREGLED NALAZA

- Opisati prirodu i obim nalaza koji su proistekli i iz sistema i iz nezavisnog ispitivanja. (Ove nalaze razvrstati po kategorijama pozivanjem na njihov nivo važnosti – „glavni“, „srednje važnosti“ i „manje važnosti“. Spisak ovih nalaza prikazan je u aneksu uz ovaj izvještaj). Navesti greške, koje se smatraju sistemskim po prirodi i procijeniti vjerovatnoću naknadne kvalifikacije vezano za greške. Opisati i kvantifikovati sve nepravilnosti na koje se naišlo.

3. IZMJENE U SISTEMIMA UPRAVLJANJA I KONTROLE

- Navesti sve značajne izmjene u sistemima upravljanja i kontrole u odnosu na opis koji je dat u trenutku podnošenja prijave za prenošenje upravljanja (decentralizovano upravljanje) i od posljednjeg godišnjeg revizorskog izvještaja.
- Potvrditi da li su izmjene o kojima je riječ saopštene Nacionalnom službeniku za ovjeravanje u skladu sa Aneksom A 4) b) Okvirnog sporazuma.

---

12 Po komponenti

13 Prema članu 29 (2) (b) Uredbe za sprovođenje programa IPA

14 Izabrati opciju

4. IZMJENE U GODIŠNJEM PLANU REVIZIJE

- naznačiti sve izmjene koje su izvršene u godišnjem planu revizije ili koje su predložene, uz davanje objašnjenja i razloga.
- S obzirom na gore navedene izmjene, opisati revizorski pristup koji je usvojen u odgovoru. Navesti posljedice izmjena i odstupanja, uključujući naznaku osnova za izbor svake dodatne revizije u kontekstu modificovanog godišnjeg plana revizije.

5. SISTEMSKE REVIZIJE

- Navesti organe koji su obavili sistemsko testiranje u svrhe ovog izvještaja, uključujući i sam revizorski organ.
- Priložiti kratak pregled obavljenih revizija; navesti nivoe primijenjene za mjerenje značajnosti i pouzdanosti (%), već prema slučaju, i datum kada je revizorski izvještaj dostavljen Komisiji.
- Opisati osnov za izbor revizija u kontekstu godišnjeg plana revizije.
- Opisati načelne nalaze i zaključke izvedene iz revizorskih aktivnosti vezanih za sisteme upravljanja i kontrole, uključujući adekvatnost knjiženja za potrebe revizije i usklađenost sa zahtjevima i politikama Komisije.
- Naznačiti finansijski efekat nalaza.
- Obezbijediti informacije o aktivnostima preduzetim poslije revizorskih nalaza, a posebno o svim korektivnim i preventivnim merama koje su primijenjene ili se preporučuju.

6. REVIZIJE UZORKA AKTIVNOSTI

- Navesti tijela koja su obavila značajno testiranje u svrhe ovog izvještaja, uključujući i sam revizorski organ.
- Priložiti kratak pregled revizija i naznačiti broj obavljenih revizija, nivoe primijenjene za mjerenje značajnosti i pouzdanosti (%), već prema slučaju, i iznos provjerenih troškova, razložen po pozicijama, liniji prioriteta i/ili mjeri, ako su relevantne, praveći razliku između uzoraka na bazi rizika i statističkih uzoraka, zavisno od slučaja. Navesti procenat provjerenih troškova u odnosu na ukupne podobne troškove prijavljene Komisiji (i za dati period i kumulativno).
- Opisati osnov za izbor pregledanih aktivnosti.
- Opisati glavne rezultate nezavisnog ispitivanja, naznačivši posebno sveukupnu stopu finansijskih grešaka proporcionalno ukupnim revidiranim troškovima koji proizilaze iz uzorka.
- Obezbijediti informacije o aktivnostima preduzetim poslije revizije grešaka, primjeni finansijskih usklađivanja i/ili plana korektivnog djelovanja.
- Naznačiti sve finansijske korekcije do kojih je došlo.

7. KOORDINACIJA IZMEĐU REVIZORSKIH TIJELA I NADZORNIH AKTIVNOSTI REVIZORSKOG ORGANA

- Opisati postupak koordinacije između raznih državnih revizorskih tijela i samog revizorskog organa (ako je primjenjivo).
- Opisati postupak nadzora koji revizorski organ primjenjuje na druge revizorske organe (ako je primjenjivo).

8. STANJE POSLIJE REVIZIJE IZ PRETHODNIH GODINA

- Obezbijediti informacije, već prema slučaju, o stanju poslije revizorskih preporuka i rezultata revizije operacija iz ranijih godina.

9. SREDSTVA KOJA KORISTI REVIZORSKI ORGAN

- Opisati sredstva koja su upotrijebljena kako bi se sačinio ovaj Godišnji revizorski izvještaj.

ANEKS: Godišnji plan revizije za referentnu godinu (*prethodnih 12 mjeseci koji se završavaju 30/09/20xx*)

[Spisak nalaza prema tački 2 u gornjem tekstu]

[Spisak izmjena prema tački 4 u gornjem tekstu]

[Kratak pregled prema tački 5 u gornjem tekstu prema priloženom modelu]

[Kratak pregled prema tački 6 u gornjem tekstu prema priloženom modelu]

[Kratak pregled prema tački 5 u gornjem tekstu] ZA REVIZIJE SISTEMA

Datum izvršenja revizije sistema	Program/sistem gdje je izvršena revizija	Revizorsko tijelo	Troškovi prijavljeni u referentnoj godini	Ukupni kumulativni prijavljeni troškovi	Osnova za izbor programa

[Kratak pregled prema tački 6 u gornjem tekstu] ZA PRIJAVLJENE TROŠKOVE I REVIZIJE UZORKA

Fond	Referenca (CCI br.)	Program	Troškovi prijavljeni u referentnoj godini	Troškovi u referentnoj godini revidirani za proizvoljan uzorak		Iznos i procenat (stopa greške) nepravilnih troškova u proizvoljnom uzorku (3)		Ostali revidirani troškovi (4)	Iznos nepravilnih troškova u drugom uzorku troškova	Ukupni prijavljeni troškovi kumulativno	Ukupni troškovi revidirani kumulativno kao procenat ukupnih troškova prijavljenih kumulativno	Nivo značajnosti (%)	Nivo značajnosti (%)
				1.	2.	Iznos	%						

1. Iznos revidiranih troškova.
2. Procenat revidiranih troškova u odnosu na troškove prijavljene Komisiji u referentnoj godini.
3. Kada slučajni uzorak obuhvata više od jednog Fonda ili programa, informacije se daju za cijeli uzorak.
4. Troškovi iz dopunskog uzorka i troškovi iz slučajnog uzorka koji nijesu u referentnoj godini

ANEKS D

uz Okvirni sporazum između Komisije i Vlade Crne Gore¹⁵

Godišnje revizorsko mišljenje

Revizorskog organa Crne Gore¹⁶ o sistemima upravljanja i kontrole

Upućen

- Evropskoj komisiji, Generalnom direktoratu..... ,
- Službeniku nadležnom za akreditaciju (CAO) Crne Gore i
- [kopija]¹⁷ Nacionalnom službeniku za ovjeravanje (NAO) Crne Gore

Uvod:

Ja, (*prezime, ime, zvanična titula ili funkcija*), rukovodilac Revizorskog organa Crne Gore, (*ime određenog Revizorskog organa*), razmotrio sam funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole za aktivnosti po komponenti [1 do 5] Instrumenta pretpristupanja (IPA) u prethodnom dvanaestomjesečnom periodu dana (*datum*), kao što je predstavljeno u opisu koji je dostavljen Komisiji, dana (*datum*), u trenutku podnošenja zahtjeva za prenošenje upravljanja, (uzimajući u obzir izmjene o kojima je Komisija obaviještena u prethodnim godinama, dana (*datum*), zajedno sa izmjenama koje su naznačene u godišnjem revizorskom izvještaju koji je priložen uz ovo mišljenje).

Cilj ovog pregleda je da se izda mišljenje o usklađenosti sistema upravljanja i kontrole sa Okvirnim sporazumom i/ili svim drugim sporazumima između Komisije i Crne Gore u okviru IPA, kao i da se vidi da li se ovi sistemi upravljanja i kontrole – osmišljeni tako da doprinose izradi pouzdanih [izvještaja o troškovima] [računa i izvještaja o troškovima]¹⁸ koji se prezentiraju Komisiji, a time i da obezbjeđuju, između ostalog, zakonitost i pravilnost transakcija na kojima se ovi izvještaji zasnivaju – djelotvorno sprovode.

Obaveze Nacionalnog službeniku za ovjeravanje i revizora:

Nacionalni službenik za ovjeravanje je odgovoran, između ostalog, za pripremu i pravičan prikaz Izjave o jemstvu, u skladu sa članom 25 Uredbe o sprovođenju IPA programa (IPA uredba). Ova obaveza obuhvata izjavu Komisiji koja se odnosi na istinitost, kompletnost i tačnost prijavljenih troškova [i dostavljenih računa]¹⁷, kao i da li efikasno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole po IPA programu obezbjeđuje dovoljnu garanciju u pogledu zakonitosti i pravilnosti transakcija na kojima se ova Izjava i zasniva.

---

15 Po komponenti

16 Po članu 29(2)(b) Uredbe o sprovođenju IPA programa

17 Izabрати opciju

18 Izabрати opciju u zavisnosti od komponente

Nacionalni službenik za ovjeravanje treba da zasniva svoj/svoju procjenu na svim informacijama koje su mu/joj na raspolaganju. To uključuje i rad interne revizorske službe.

Moja obaveza u ovom izvještaju – u skladu sa članom 29(2)(b) druga alineja IPA Uredbe – je da **iznesem mišljenje** o efikasnom funkcionisanju sistema upravljanja i kontrole koji su ustanovljeni za aktivnosti po IPA komponenti [1 do 5] u prethodnom dvanaestomjesečnom periodu, koji se završio dana (*datum*) u svim značajnim aspektima.

Naše revizije se organizuju imajući na umu ovaj cilj (kao i sa ciljem da se pribave mišljenja o prijavljenim troškovima [i godišnjim računima Komponente 5]¹⁹ i završnim izvještajima o potraživanjima. Mi organizujemo sveobuhvatni plan rada za reviziju kako bismo ispunili sve naše obaveze po članu 29 IPA Uredbe. Mi nijesmo planirali i obavili naše revizije tako da bismo mogli da iznesemo sveopšte mišljenje o pouzdanosti Izjave o jemstvu Nacionalnog službenika za ovjeravanje kao takve. Međutim, mi navodimo kakvi su naši zaključci o tome da li rezultati revizorskog posla koji smo obavili daju osnov bilo kakvim značajnim sumnjama u vezi sa Izjavom o jemstvu. Mi smo naročito procijenili da li su rezultati naše revizije konzistentni sa prisustvom ili odsustvom rezervi od strane Nacionalnog službenika za ovjeravanje u odnosu na Izjavu o jemstvu. Obavili smo naše revizije u skladu sa međunarodnim revizorskim standardima. Ovi standardi zahtijevaju, između ostalog, da se pridržavamo etičkih zahtjeva i da planirano i obavljamo revizije kako bi se stekla dovoljna uvjerenja na kojima ćemo zasnivati naše mišljenje.

Vjerujem da obavljeni posao obezbjeđuje solidnu osnovu za naše mišljenje.

Obim pregleda:

Revizorski zadaci obavljeni su u skladu sa godišnjim planom revizije koja se odnosi na ovu komponentu u toku razmatranog dvanaestomjesečnog perioda i izvještaj o njima je dat u godišnjem revizorskom izvještaju koji obuhvata period do ... (*datum*).

Naša, sistemski zasnovana, revizija obuhvatila je pregled, na bazi testiranja, izvedbe i rada sistema upravljanja i kontrole koje je korisnik uspostavio radi efikasnog upravljanja onim rizicima koji predstavljaju opasnost za izradu pouzdanih [izvještaja o troškovima] [računa i izvještaja o troškovima]¹⁷ koji su podnijeti Komisiji.

Naznačiti eventualna ograničenja u obimu pregleda:

- Objasniti ograničenja

Mišljenja revizora:

[Opcija 1 – Bezuslovno mišljenje

Na osnovu gore pomenutog pregleda, mišljenja sam da su u periodu od 1. oktobra 20xx. godine do 30. septembra 20xx. +1 godine), sistemi upravljanja i kontrole uspostavljeni za komponentu [1 do 5], da bi doprinijeli izradi pouzdanih [izvještaja o troškovima] [računa i izvještaja o troškovima]¹⁷

koji se podnose Komisiji i na taj način pomogli da se obezbijedi, između ostalog, zakonitost i pravilnost transakcija na kojima se zasnivaju ovi izvještaji, funkcionisali efikasno i da su, što se tiče njihove izvedbe i primjene, bili u svim značajnim aspektima u skladu sa svim primjenjivim zahtjevima Okvirnog sporazuma o programu IPA i/ili svim drugim sporazumima između Komisije i Crne Gore u okviru IPA. Bez iznošenja mišljenja o sveopštoj pouzdanosti Izjave o jemstvu, zaključujem da Izjava o jemstvu koju je izdao Nacionalni službenik za ovjeravanje nije sadržala nikakvu vrstu prikaza koji bi bio značajno nekonzistentan sa našim revizorskim nalazima i koji bi zbog toga dao bilo kakav povod da se sumnja da li je Izjava o jemstvu tačno sastavljena u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Revizije su obavljene između DAN/MJESEC/20XX. godine i DAN/MESEC/20XX. godine. Izvještaj o mojim nalazima je dostavljen istog dana kad i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija određenog načelnika Revizorskog tijela)]

[Opcija 2 – Uslovno mišljenje²⁰

Na osnovu gore navedenog pregleda, mišljenja sam da su u periodu od 1. oktobra 20xx. godine do 30. septembra 20xx. +1 godine), sistemi upravljanja i kontrole ustanovljeni za komponentu [1 do 5], da bi doprinijeli izradi pouzdanih [izvještaja o troškovima] [računa i izvještaja o troškovima]¹⁷, koji se podnose Komisiji, i kako bi time pomogli da se obezbijedi, između ostalog, zakonitost i regularnost transakcija na kojima se zasnivaju ovi izvještaji, funkcionisali efikasno i da su, što se tiče njihove izvedbe i primjene, bili u svim značajnim aspektima u skladu sa svim primjenjivim zahtjevima Okvirnog sporazuma o IPA i/ili svih drugih sporazuma između Komisije i Crne Gore u okviru IPA, osim u sljedećem:

- Navesti i objasniti rezerve (zbog neslaganja sa Nacionalnim službenikom za ovjeravanje ili zbog ograničenja u obimu pregleda); naročito navesti dotična tijela
- Navesti da li se rezerve ponavljaju/da li su sistemskog ili jednokratnog karaktera

Kao posljedica toga, [Crna Gora][...tijelo][svi drugi akteri] **nije ispunila** zahtjeve Okvirnog sporazuma IPA i /ili drugih sporazuma između Komisije i Crne Gore u okviru IPA.

---

19 Po komponenti

Cijenim da je **efekat** izražene rezerve (izraženih rezervi) jednak ... EUR [%] ukupnih prijavljenih troškova, što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa. Ugroženi doprinosi Zajednice prema tome iznosi .... Bez iznošenja mišljenja o sveopštoj pouzdanosti Izjave o jemstvu u cjelini, zaključujem da je Izjava o jemstvu koju je izdao Nacionalni službenik za ovjeravanje sadržala tvrdnju (tvrdnje) koja(e) je(su) značajno neusklađena(e) sa našim revizorskim nalazima i koja(e) zbog toga daje(u) izvjestan povod da se sumnja u to da je Izjava o jemstvu tačno sastavljena u skladu sa važećim zakonodavstvom koje se odnosi na taj aspekt. Ova/ove tvrdnja(e) i neusklađenost(i) je/su: <opisati tvrdnju>

Revizije su obavljene između DAN/MJESEC/20XX. godine i DAN/MJESEC/20XX. godine. Izvještaj o mojim nalazima je dostavljen istog dana kad i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija rukovodioca određenog Revizorskog organa]

Opcija 3 – Negativno mišljenje

Na osnovu gore navedenog pregleda, mišljenja sam da u periodu od 1. oktobra 20xx. godine do 30. septembra 20xx. +1 godine), sistemi upravljanja i kontrole ustanovljeni za komponentu [1 do 5], da bi doprinijeli izradi pouzdanih [izvještaja o troškovima] [računa i izvještaja o troškovima]¹⁷, koji se podnose Komisiji, i kako bi time pomogli da se obezbijedi, između ostalog, zakonitost i

regularnost transakcija na kojima se zasnivaju ovi izvještaji, **nijesu** funkcionisali efikasno i da su, što se tiče njihove izvedbe i primjene, bili u značajnim aspektima **neusklađeni** sa primjenjivim zahtjevima Okvirnog sporazuma o IPA i/ili svih drugih sporazuma između Komisije i Crne Gore u okviru IPA.

Ovo nepovoljno mišljenje zasniva se na sljedećim zapažanjima:

- Opisati okolnosti koje su dovele do izraženih rezervi – kao i značajne implikacije u pogledu usaglašenosti sa pravilima Zajednice – i naročito naziv ugroženog organa, ako je primjenjivo

---

²⁰ Primjenjivo ili zbog neslaganja sa Nacionalnim službenikom za ovjeravanje ili zbog ograničenja obima

Zbog efekata pitanja opisanih u prethodnom stavu [Crna Gora] [... tijelo] [drugi akter(i)] **nije ispunila** zahtjeve Okvirnog sporazuma IPA i /ili drugih sporazuma između Komisije i Crne Gore u okviru IPA.

Revizije su obavljene između DAN/MJESEC/20XX. godine i DAN/MJESEC/20XX. godine. Izvještaj o mojim nalazima je dostavljen istog dana kad i ovo mišljenje.

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis
Ime i zvanična titula ili funkcija rukovodioca određenog Revizorskog organa)]

[Opcija 4 – Uzdržavanje od davanja mišljenja

S obzirom na značaj predmeta rasprave iz prethodnog stava, **ne izražavam mišljenje** o djelotvornosti sistema upravljanja i kontrole u okviru komponente programa IPA [1 do 5] u periodu od 1. oktobra 20xx. godine do 30. septembra 20xx. +1 godine) i njihovoj usklađenosti sa Okvirnim sporazumom IPA i/ili drugim sporazumima između Komisije i Crne Gore u okviru IPA. Bez iznošenja mišljenja o sveopštoj pouzdanosti Izjave o jemstvu u cjelini, zaključujem da je Izjava o jemstvu koju je izdao Nacionalni službenik za ovjeravanje sadržala tvrdnju(e) koja(e) je(su) značajno neusklađena(e) sa našim revizorskim nalazima i koja(e) zbog toga daje(u) izvjestan povod da se sumnja u to da je Izjava o jemstvu tačno sastavljena u skladu sa važećim zakonodavstvom koje se odnosi na taj aspekt. Ova/ove rezerva(e) i neusklađenost(i) je/su: <opisati rezervu>

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis
Ime i zvanična titula ili funkcija rukovodioca određenog Revizorskog organa)]

ANEKS E

uz Okvirni sporazum između Komisije i Vlade Crne Gore²¹

Revizorsko mišljenje

Revizorskog organa Crne Gore²²
o završnom izvještaju o troškovima [programa sa brojem: ...]
[o računima i izvještajima o troškovima komponente 5]²³
[o dijelu ... programa sa brojem: ...]
[kao što je pokazuje prateći završni Revizorski izvještaj]²⁴

Upućeno

- Evropskoj komisiji, Generalnom direktoratu..... ,
- Službeniku nadležnom za akreditaciju (CAO) Crne Gore

1. Uvod:

Ja, (*prezime, ime, zvanična titula ili funkcija*), načelnik Revizorskog organa Crne Gore, (*naziv određenog Revizorskog organa*), razmotrio sam rezultate revizija obavljenih na programu (navesti program – naslov, komponentu, period, referentni (CCI) broj) od strane i u okviru nadležnosti Revizorskog organa u skladu sa planom rada revizije [i preduzeo dodatne aktivnosti koje sam prema vlastitoj procjeni smatrao potrebnim].

2. Obaveze Nacionalnog službenika za ovjeravanje (NAO) i revizora:

U skladu sa članom 25 Uredbe o sprovođenju IPA programa (IPA Uredba), priprema i pravična prezentacija izvještaja o troškovima koji su dostavljeni Komisiji, kao i obezbjeđenje zakonitosti i pravilnosti transakcija na kojima se zasnivaju ovi izvještaji, u nadležnosti su Nacionalnog službenika za ovjeravanje.

[Ova nadležnost obuhvata: planiranje, sprovođenje i održavanje interne kontrole relevantne za pripremu i pravičnu prezentaciju godišnjih računa u kojima nema značajnih pogrešnih izjava, bilo usljed prevare ili greške; izbor i primjena odgovarajućih računovodstvenih politika; i izrada računovodstvenih procjena koje su opravdane u datim okolnostima].²³

---

²¹ Po komponenti

²² Po članu 29(2)(b) Uredbe o sprovođenju IPA programa

²³ Izabrati opciju za komponentu 5

²⁴ Već prema slučaju, u svakom slučaju ne primjenjuje se na komponentu 5

Moja obaveza u ovom izvještaju – u skladu sa članom 29(2)(b) treća alineja IPA Uredbe – je da **iznesem mišljenje** [o pouzdanosti završnog izvještaja o troškovima] [o pouzdanosti izvještaja o troškovima i godišnjih računa]²³ [i važnosti zahtjeva za konačno plaćanje] koje je dostavio Nacionalni službenik za ovjeravanje. Revizije sam obavio u skladu sa međunarodnim revizorskim standardima.

Ovi standardi zahtijevaju da planiram i obavljam revizije kako bi se dobila dovoljna garancija o tome da izvještaj o troškovima [i godišnji računi]²³ [i zahtjev za isplatu preostalog iznosa doprinosa Komisije programu] nema [nemaju] značajnih pogrešnih izjava [i garancija efikasnosti postupaka interne kontrole]²³

Mi organizujemo sveobuhvatni plan rada za reviziju kako bismo ispunili sve naše obaveze po članu 29 IPA Uredbe. Revizije su obuhvatile [pregled, na probnoj osnovi, dokaza koji potkrjepljuju iznose i informacije u završnom izvještaju o troškovima i zahtjevu za isplatu preostalog iznosa doprinosa Komisije programu] [pregled, na probnoj osnovi, dokaza koji potkrjepljuju informacije u godišnjim računima, pregled postupaka i odgovarajućeg uzorka transakcija radi dobijanja revizorskog dokaza o iznosima i informacijama u izvještaju o troškovima i računima]²³. [Revizije su obuhvatile usklađenost plaćanja sa propisima Zajednice samo što se tiče sposobnosti akreditovanih administrativnih struktura da osiguraju da se ta usklađenost proveri prije nego što se plaćanje izvrši]²⁵.

Vjerujem da obavljene revizije obezbeđuju realnu osnovu za moje mišljenje.

3. Obim pregleda:

Izvršio sam pregled u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe.

<Obim pregleda ne predviđa formiranje mišljenja o zakonitosti i regularnosti transakcija na kojima se zasniva završni izvještaj o troškovima dostavljen Komisiji.>²⁶ <nije bilo ograničenja u pogledu obima pregleda.>²⁵

Obim je dalje bio ograničen sljedećim faktorima:

- a) ...
- b) ...
- v) ... , itd.

(Navesti sva ograničenja u pogledu obima pregleda, na primer, sistemske probleme, slabosti u sistemu upravljanja i kontrole, nedostatak prateće dokumentacije, slučajeve u sudskom postupku itd; i procijeniti iznose troškova i doprinos Zajednice na koji to utiče. Ako Revizorski organ ne smatra da ograničenja imaju uticaj na završne prijavljene troškove, to treba navesti)

²⁵ Nije obavezno za komponentu 5

²⁶ Izabrati opciju

4. Greške i nepravilnosti

[Učestalost grešaka i slučajeva nepravilnosti utvrđenih prilikom obavljanja revizije nije takva da isključuje bezuslovno mišljenje s obzirom na zadovoljavajući način na koji se njima bavi Nacionalni službenik za ovjeravanje i trend njihovog pojavljivanja tokom vremena.]

Ili

[Učestalost grešaka i nepravilnosti utvrđenih prilikom obavljanja revizije i način na koji se njima bavio Nacionalni službenik za ovjeravanje su takvi da isključuju bezuslovno mišljenje. Spisak ovih slučajeva dat je u završnom izvještaju o reviziji zajedno sa naznakom njihovog eventualnog sistematskog karaktera i obima problema.]

5. Mišljenje revizora o završnom izveštaju o troškovima

[Opcija 1 – Bezuslovno mišljenje revizora

(Ako nije bilo nikakvih ograničenja u pogledu obima pregleda, a učestalost grešaka i slučajeva nepravilnosti i način na koji se njima bavio Nacionalni službenik za ovjeravanje ne isključuju bezuslovno mišljenje)

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], mišljenja sam da su računi dostavljeni Komisiji za poslove po IPA komponenti [1 do 5] za period od (datum) do (datum) (posebno izvještaj o troškovima) **predstavljani pravično u svim značajnim aspektima** <, uključujući i one koji se odnose na zakonitost i pravilnost predmetnih transakcija>²⁷ [i da su postupci interne kontrole obavljeni zadovoljavajuće]²³.]

Ili

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], mišljenja sam da završni izvještaj o troškovima **predstavlja pravično u svim značajnim aspektima** - <, uključujući i one koji se odnose na zakonitost i pravilnost predmetnih transakcija>²⁷ – troškove u okviru operativnog programa sa brojem: ... IPA komponente [1 do 5] za period od (datum) do (datum), i da je zahtjev za isplatu preostalog iznosa doprinosa Zajednice ovom programu važeći.]

Revizije su obavljene između DAN/MjESEC/20XX. godine i DAN/MjESEC/20XX. godine.

Mjesto i datum izdavanja

—
Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija rukovodioca određenog Revizorskog organa)]

[Opcija 2 – Uslovno mišljenje revizora

(Ako nije bilo nikakvih ograničenja u pogledu obima pregleda i/ili učestalost grešaka i slučajeva nepravilnosti i način na koji se njima bavio Nacionalni službenik za ovjeravanje zahtijevaju uslovno mišljenje, ali ne opravdavaju nepovoljno mišljenje za sve troškove o kojima je riječ.)

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], mišljenja sam da su računi dostavljeni Komisiji za poslove po IPA komponenti [1 do 5] za period od (datum) do (datum) predstavljene pravično u svim **značajnim aspektima** - <, uključujući i one koji se odnose na zakonitost i pravilnost predmetnih transakcija>²⁷ [i da su postupci interne kontrole obavljeni zadovoljavajuće]²³ - **osim** u sljedećem:

- a) ...
- b) ...
- v) ... , itd.

(Navesti rezerve, naročito organe na koje se odnose, i objasniti, npr. da li se ponavljaju, da li su sistemske ili jednokratne)

Cijenim da je **efekat** rezerve(i) ... EUR [%] ukupnih prijavljenih troškova, što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa. Doprinos Komisije koji je oštećen tako iznosi ....].

III

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], mišljenja sam da završni izvještaj o troškovima **predstavlja pravično u svim značajnim aspektima** - <, uključujući i one koji se odnose na zakonitost i pravilnost predmetnih transakcija>²⁷ – troškove plaćene u okviru operativnog programa

sa brojem: ... IPA komponente [1 do 5] za period od (datum) do (datum), i da je zahtjev za isplatu preostalog iznosa doprinosa Zajednice ovom programu važeći **osim** što se tiče pitanja o kojima je riječ u tački 3 u gornjem tekstu i/ili zapažanja u tački 4 koja se odnose na učestalost grešaka i slučajeva nepravilnosti i način na koji se njima bavio Nacionalni službenik za ovjeravanje.

Cijenim da je efekat rezerve(i) ... EUR [%] ukupnih prijavljenih troškova, što odgovara ... EUR [%] javnog doprinosa. Doprinos Komisije koji je oštećen tako iznosi ....].

Revizije su obavljene između DAN/MESEC/20XX. godine i DAN/MESEC/20XX. godine.

---

²⁷ Uključiti opciono za komponente gde je primjenjivo (vidjeti fusnotu 26 u gornjem tekstu)

Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija rukovodioca određenog Revizorskog organa)]

[Opcija 3 – Negativno mišljenje revizora

(Ako su priroda i obim grešaka i slučajeva nepravilnosti i način na koji se njima bavio Nacionalni službenik za ovjeravanje tako opsežni da se izražavanje rezervi ne smatra odgovarajućim za objavljivanje obmanjujuće prirode završnog izvještaja o troškovima u cjelini)

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], a posebno u pogledu prirode i obima grešaka i slučajeva nepravilnosti i činjenice da se Nacionalni službenik za ovjeravanje njima nije bavio na zadovoljavajući način kako je iznijeto u tački 4, mišljenja sam da računi dostavljeni Komisiji za poslove po IPA komponenti [1 do 5] za period od (datum) do (datum) **nijesu** predstavljeni pravično u svim značajnm aspektima [i postupci interne kontrole nijesu obavljeni na zadovoljavajući način]²³.]

Ili

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], mišljenja sam da završni izvještaj o troškovima **ne** predstavlja pravično ni u jednom značajnom aspektu - <, uključujući i one koji se odnose na zakonitost i pravilnost predmetnih transakcija>²⁷ – troškove plaćene u okviru operativnog programa sa brojem: ... IPA komponente [1 do 5] za period od (datum) do (datum), i da zahtjev za isplatu preostalog iznosa doprinosa Zajednice ovom programu **nije** važeći.]

Revizije su obavljene između DAN/MESEC/20XX. godine i DAN/MESEC/20XX. godine.

(Mjesto i datum izdavanja

Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija određenog načelnika Revizorskog tijela)]

[Opcija 4 – Izjava revizora koja ne sadrži mišljenje o finansijskom stanju

(Ako je bilo većih ograničenja u pogledu obima pregleda tako da se ne može donijeti nikakav zaključak o pouzdanosti završnog izvještaja o troškovima bez značajnog daljeg rada)

[Na osnovu gore pomenutog pregleda, koji obuhvata reviziju obavljenju u skladu sa članom 29(2)(b) IPA Uredbe [i dodatne aktivnosti koje sam obavio], a posebno što se tiče pitanja o kojima je riječ u tački 3, **nijesam u mogućnosti da iznesem mišljenje.**

(Mjesto i datum izdavanja)

Potpis

Ime i zvanična titula ili funkcija rukovodioca određenog Revizorskog organa)]

- [kopija za: Nacionalni službenik za ovjeravanje Crne Gore]²⁶

